

סבתא פניזה כרמון לבית שטמפפר ומשפוזתה מצד אביה

(משפחות נייפלד, וינקלר,

שטמפפר, ראב וניימן)

כתבו מיכה ובתיה

כרמון

ירושלים

יולי 2014

חלקים מן החמר
הכתוב נלקחו מספרה
של שושנה צוריאל
"שורשים בארץ ישראל"
בעידודה ובהסכמתה

פנינה בשנות השלושים, לאחר שעזבה את הקיבוץ.
מוכרת עיתונים וקוראת - בקוסק שליד תחנת "אגד" ברחוב יפו בירושלים.
כאן הכירה את סבא יעקב.
שניהם לא הפסיקו לקרוא.

**הספר "סבתא פנינה כראון לבית שטמפפר ואני משפחתה" –
הבהרות ותיקוני טעויות**

לצערנו נפלו בהדפסה מספר טעויות. כגון השמטה או טעויות של אותיות או סימני פיסוק וכו'

רובן-אין בהן כדי לפגוע בתוכן או בפרטים בעלי משמעות.

אנו נציין כאן ונתקן טעויות או נעיר הערות אשר חובה להביאן.

הבהרה חשובה ביותר מתייחסת למותו של אברהם שטמפפר והתייחסותנו לכך בעמודים 2, ו-189.

יש מבני המשפחה כאלה המתנגדים ושוללים בכל תוקף האפשרות שהועלתה בעמודים אלה.

לדבריהם לא דובר מעולם במשפחה על אפשרות שכזו וגם אופיו, אישיותו של אברהם והיחסים במשפחה שוללים זאת ללא כל ספק.

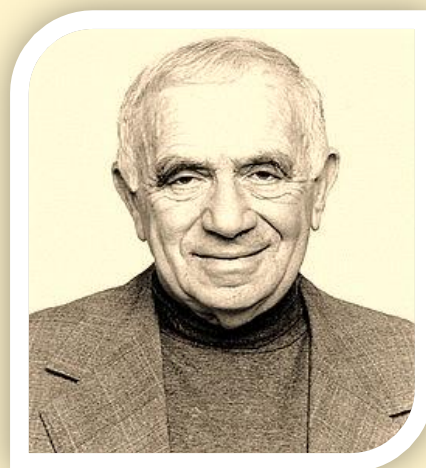
חשוב מאד שהקוראים ייקחו זאת לתשומת ליבם.

להלן תיקוני הטעויות המשמעותיות הנוספות:

עמוד	הטעות	צריך להיות
103	שלמה ראב עלה בתרכ"ה 1865	שלמה ראב עלה בתרכ"ג 1863
113	צאצאיו: (של אלעזר): מנחם שלמה וגו'	נכדו(של אלעזר)-מנחם שלמה שהיה רב ב"מאה שערים", היה בנם של יהודה ראב והדסה שהייתה אלמנתו של אהרון הרשור
134		שורה 7 מלמטה-הבן יחזקאל לא מופיע בתמונה זו
171	שורה 5-אברהם היה בן 8	אברהם היה בן שש שנים בעת העלייה
194	לאחר פטירת דינה נולדה לה נכדה שנקראה על שמה	נולדה לה נינה ולא נכדה
196	מאיר שטמפפר נולד ב-1890	מאיר שטמפפר נולד ב-1900
451	יששכר עבד לפני כן במפעלי ים המלח	יששכר עבד אחרי כן במפעלי ים המלח

כְּשֶׁאָדָם מֵת, אוֹמְרִים עָלָיו, נֶאֱסַף אֶל אֲבוֹתָיו.
כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי, אֲבוֹתָיו נֶאֱסָפִים בּוֹ,
כָּל תָּא וְתָא בְּגוֹפּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ הוּא נֹצֵיג
שֶׁל אֶחָד מִרְבָּבוֹת אֲבוֹתָיו מִתְחִילָת כָּל הַדּוֹרוֹת

יהודה עמיחי / פתוח סגור פתוח

יהודה עמיחי

מס'	הנושא	מעמוד	עד עמוד
1	הקדמה	1	13
2 פרק א'	משפחות נייפלד ווינקלר-משפחתה של דינה, אמו של שלמה שטמפפר שהיה אביה של פנינה. א. עקיבא נייפלד אביה של דינה ב. חיה וינקלר – אימה של דינה ועקיבא ג. ילדיהם האחרים של חיה ועקיבא נייפלד: יוסל, מוטיל, נפתלי, אסתר פלדמן, חנה וייסברג,	15 23 51	23 50 92
3 פרק ב'	משפחות ראב ושטמפפר משפחתו של אברהם שטמפפר אביו של שלמה. א. משפחות ראב והכהן- ניימן-משפחות אימו של אברהם שטמפפר. ב. משפחת שטמפפר ובנימין שטמפפר אביו של אברהם. ג. ילדיהם של חנה ובנימין שטמפפר מלבד אברהם-יהושע, יחזקאל, ביילה הרשלה, רבקה סלנט, מנחם-יהודה, עקיבא.	93	121 144 168
4 פרק ג'	אברהם ודינה שטמפפר וילדיהם: א. אברהם ודינה . ב. ילדי אברהם ודינה -הקדמה. ג. הילדים: חנה פרל, שלמה ו חיה שטמפפר-הוריה של פנינה, רבקה סגל, אסתר שטרן, מאיר שטמפפר, רחל שומכר, יהודית אצילי.	169 195 201	194 200 249
5 פרק ד'	זיכרונותיה של יהודית אצילי-בתם הצעירה של דינה ואברהם שטמפפר.	251	273
6 פרק ה'	פנינה בת שלמה שטמפפר וחיה לבית לוי. א. ילדות מוקדמת בירושלים ב. תקופת חדרה ג. לימודים בסמינר ד. פלוגת "השדה" ראשון –לציון ה. פנינה חוזרת לירושלים ומקימה משפחה –עד לפטירתה.	275 288 332 353 370	287 331 352 369 413
7	סבתא חיה שטמפפר-מיכה כרמון	414	429
8	פנינה אשת הספר-מיכה כרמון	431	446
9	יששכר שטמפפר-אחיה של פנינה –מיכה כרמון	447	485
10	סוף דבר	486	

הקדמה

זוהי עבודה הקשורה באימא ובסבתא שלנו-פנינה כרמון.

עבודה אשר הצבנו לעצמנו ואשר תכניה טרם נסקרו עד כה.

העבודה מתייחסת לסקירת משפחתה של פנינה מצדו של אביה שלמה שטמפפר ולאחר מכן לחייה של פנינה עצמה החל מלידתה ושנות חייה הראשונות בעיר העתיקה, עובר לשהיית המשפחה בחדרה ואחר כך לימודיה בסמינר למורות בירושלים, הצטרפותה לפלוגת "השדה" בראשון לציון ולאחר מכן להמשך חייה בירושלים, נישואיה, הפיכתה לאם וסבתא, הצדדים הייחודיים בה ובאישיותה עד לפטירתה.

בספרנו הקודם התייחסנו למשפחתה של פנינה מצד אמה חיה לבית לוי והתמקדנו במיוחד ברוקחים שבתוכה.

עוד קודם לכן כתבנו על בני המשפחה מצד האם – שחלקם הגיעו לכאן עם תלמידי הגר"א והתיישבו בירושלים.

בני משפחות גבריאלוביץ-ירוזלימסקי-לוי

צאצאי גבריאל משקלוב והרוקחים מתוכם

ירושלים, המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20

כתבו מיכה ובתיה כרמון

דצמבר 2013

בני המשפחה אשר הביאו מזרזר לגופם ונפשם של תושבי ירושלים –
בתקופות של
מלחמות, רעב, עוני ומחסור

בתמונה- בית החולים "משגב לדך" בעיר העתיקה ירושלים

בפרק זה אנו מבקשים לסקור את משפחת אביה של פנינה-שלמה בן אברהם שטמפפר.

ובמקביל לספר גם עליה ועל חייה.

משפחתה של פנינה מצד אביה היה בה שילוב מעניין .

שילוב של חסידים ופרושים, בעלי מלאכה ורבנים, אומנים וסוחרים, בני הונגריה, עם יוצאי רומניה ואוקראינה. פשוטי עם עם נכבדים - כאשר שילוב מעניין זה נוצר מנישואין שהתפתחו מאהבה שבין צעירים אשר קבלו ברכת הוריהם למרות הפערים ביניהם.

אביה של פנינה שלמה שטמפפר נולד לאמו - דינה אשר הייתה בתם של עקיבא נייפלד- צורף כסף שהוברח בילדותו מאוקראינה בגיל 13 כדי לחמוק מגזרות הגיוס לצבא.

כאן התאהב בשכנתו הצעירה חיה -בת למשפחת סוחרים וצורפים חסידית מיאסי שבמולדובה.

דינה היפהפייה –בתם של עקיבא וחיה- שבתה את ליבו של אברהם שטמפפר בן למשפחה מכובדת מהונגריה שאביו היה דיין, סבו יחזקיהו הכהן, רב מפורסם-מקורבו של החת"ם סופר, ואחיו הבכור-יהושע התפרסם כאחד ממייסדי המושבה פתח תקווה.

אביו של אברהם נעתר לבקשת בנו לשאת את דינה שנולדה במשפחה פשוטה במיוחד מאחר ואמו של אברהם נפטרה בילדותו והוא הבין והכיר ברגישותו.

ואברהם אומנם היה רגיש ופגיע ומצבו התדרדר בעקבות עבודתו בבית הדפוס של לונץ הרעלת עופרת הביאה לכך ששם - ככל הנראה - קץ לחייו. שלמה –בנו הבכור של אברהם שהיה אביה של פנינה לא הצליח לפרנס את אשתו ושני ילדיו .

שלמה היה רוקח לא מוסמך ולא יכול היה להמשיך בעבודתו לאחר התבססות השלטון הבריטי בארץ.

הוא נסע - בשנות השלושים - לאוסטרליה והשאיר כאן את אשתו חיה

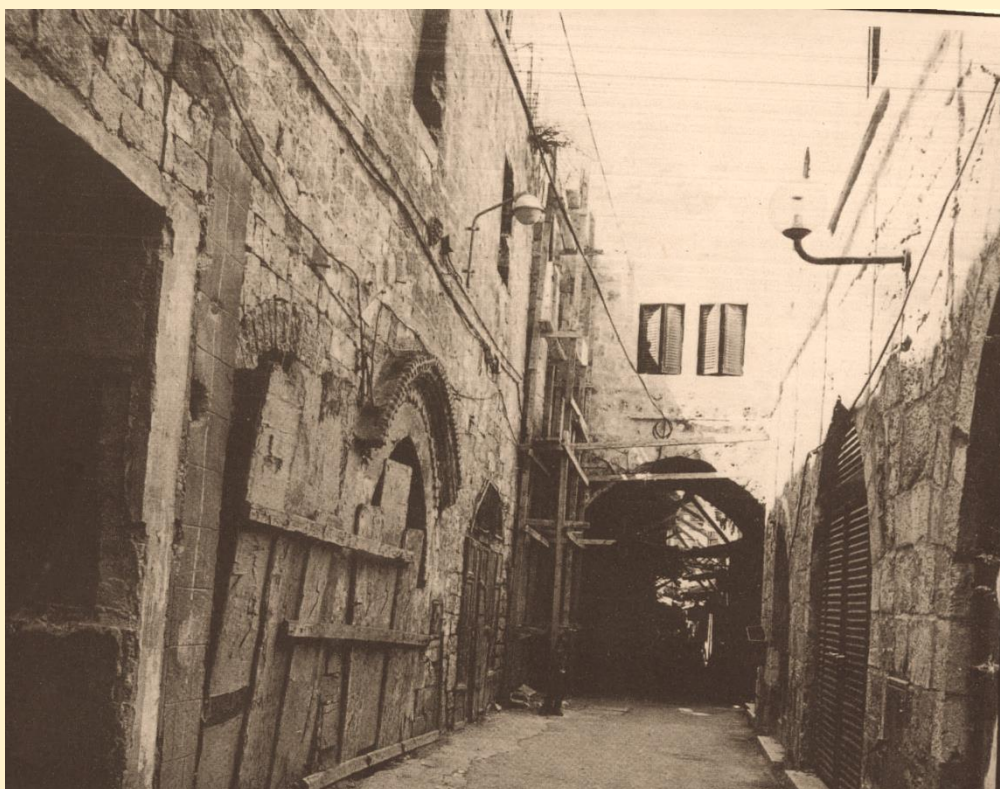
וילדיו, פנינה ויששכר.

את הנטישה נשאה עמה פנינה שהעריצה את אביה , כל ימיה.
פנינה הייתה מוכשרת מאד תולעת ספרים ומיוחדת אך גם בה הייתה מידה
רבה של עקשנות ומידה מסוימת של הרס עצמי .
כשנולדו נכדיה חל בה שינוי גדול.
בפרקי סיפורנו אנו עוברים שלב אחר שלב בתיאור תולדות אבות המשפחה
ובני משפחתם ועוברים אחר כך אל השלבים בחייה של פנינה .
תודה מיוחדת נתונה לשוש צוריאל שאפשרה לנו להיעזר ולהשתמש בספרה
הנפלא "שורשים בארץ ישראל"

שושנה צוריאל

נעזרנו לא מעט גם במקורות אינטרנטיים ובמיוחד בויקיפדיה.
נוסף על כך נעזרנו ב"עיתונות יהודית היסטורית", בספרות היסטורית,
אלבומים, ארכיונים שונים, מפקדי - אוכלוסין ועוד ועוד.

חנויות ברחוב היהודים -ירושלים

ירושלים בתקופה בה מתרחש סיפורנו

בראשית המאה ה-19 הייתה מרבית אוכלוסיית ירושלים מבני עדות הספרדים ויוצאי ארצות האסלאם, אך עם גידול העלייה התרחבה בה גם הקהילה האשכנזית.

היהודים האשכנזים התפצלו ל"כוללים", הן על פי ארצות מוצאם והן על פי התפלגותם בגולה. מ-1808, הגיעו עולים רבים מליטא לארץ ישראל. גל עלייה זה שכלל מאות עולים ובהם משפחות צעירות כונה "עליית תלמידי הגר"א" בשל היכרותם וקרבתם של העולים לגר"א ולמשנתו. תלמידי הגר"א וצאצאיהם ב"יישוב הישן" נקראו "פרושים". תלמידי הגר"א ייסדו לאחר עלייתם את "כולל הפרושים"; כולל הראשון שהוקם בירושלים וכונה גם "כולל וילנא".

משפחתו של מיכה מצד סבתו חיה (אמה של פנינה) מתייחסת לעליה זו.

במרוצת המאה ה-19 התחוללו בעולם וגם בארץ ישראל תמורות רבות, חלקן בעקבות התפתחות המדע, התחבורה, התיעוש והפוליטיקה העולמית,

וחלקן בשל התגברות עלייתם של יהודים לארץ והתגוננות צורות התעסוקה שלהם.

רוב היישוב התגורר ברובע היהודי בירושלים.

בשנות השלושים והארבעים של המאה נוסדו מספר מוסדות ומפעלות נודעים בירושלים, ביניהם נמנים, בית הדפוס העברי הראשון בירושלים של ישראל בק, שהוקם בשנת 1841. מלון "קאמיניץ", שראשיתו בשנת 1842, כאשר מנחם מנדל מקאמיניץ ורעייתו ציפה ייסדו את "בית הכנסת אורחים" ליד מגדל דוד, ולאחר מכן, בתוך העיר העתיקה, אכסניה גדולה ומאפייה ברחוב חברון (כיום רחוב מעלה חלדיה) ליד ישיבת "תורת חיים" ועוד.

שנות החמישים התאפיינו בהמשך רכישת קרקעות ובבנייה מפעל אריגה קטן בירושלים ללימוד מלאכה זו לצעירים ולצעירות הוקם בשנת - 1854 באותה שנה, בשל פעילות המיסיון, הקים הברון ג'יימס מאיר רוטשילד - בחסות ממשלת אוסטריה - בית חולים יהודי בעיר העתיקה. בירושלים הוקם בית הספר "למל". החלו לצאת לאור העיתונים "הלבנון" ו"חבצלת". שנה לאחר מכן, הוקם בירושלים בית הספר לבנות "אוולינה דה רוטשילד",

שנות השישים-בשנים (1865-1866) סבל היישוב בכל הארץ מבצורת, ממספר מכות של ארבה וממגפת הכולירה.

שכונת "מחנה ישראל" הוקמה ממערב לחומה על ידי אנשי "העדה המערבית" יוצאי צפון אפריקה, ושנתיים אחר כך נוסדה השכונה היהודית נחלת שבעה בדרך אל שער יפו. לאחר שנה, החליטו מנהיגי קהילת "הפרושים" להקים בית חולים באמצעות חברת "ביקור חולים". לצורך כך נרכש מגרש ועליו שני בתים ומרתף, ובו שוכן בית החולים "ביקור חולים" שבעיר העתיקה בחסות הקונסוליה הגרמנית שבעיר.

ממערב לירושלים, על אם הדרך מירושלים ליפו, נרכשו קרקעות שעליהן הוקמה לאחר שנים המושבה מוצא שהפכה לתחנה חשובה לשיירות שנעו בין יפו לירושלים.

בשנות השבעים התגברה היציאה מן החומות, הוקמו שכונות חדשות בקרקעות במערב ירושלים, והוכנו תוכניות מרחיקות לכת במושגי הזמן ברחבי הארץ. מקימי השכונות החדשות והמושבות נאלצו להתגבר על התנגדות עזה של מנהיגים וקובעי דעת קהל בחברה היישובית דאז. רבים חיפשו דרך לאורח חיים עצמאי ויצרני, פרנסה מחקלאות ועבודת כפיים, הוקמה שכונת מאה שערים על ידי "חברת מאה שערים" שמנתה אז 177 חברים. שכונה זו הייתה הגדולה והמרוחקת מחומות העיר העתיקה מכל שאר השכונות שהקימו היוצאים מהחומות עד אז. אנשי "ועד העדה הספרדית בירושלים" ו"כנסת ישראל" רכשו קרקעות בסביבות "מערת שמעון הצדיק", 15 שנה מאוחר יותר הוקמה באתר שכונה ובה חלקות לגידול זיתים ולעיבודם.

בשנת תרל"ח (1878) הקימו אנשי ירושלים, רבי עקיבא יוסף שלזינגר, יהושע שטמפפר, יואל משה סלומון, זרח ברנט, דוד גוטמן ויהודה ראב, את המושבה פתח תקווה, בקרקעות שנקנו סמוך לכפר הערבי אומלבס שליד מעיינות הירקון. כמושבה היהודית הראשונה בארץ ישראל, זכתה פתח תקווה לכינוי "אם המושבות". זמן קצר לאחר הקמתה, היא ננטשה בשל מחלתם של המתיישבים בקדחת, משום שנעקצו מיתושים שנפוצו בביצות שנוצרו משיטפונות נחל הירקון סביב המושבה, וכן בעקבות התקפת השכנים הבדואים. המושבה הוקמה מחדש בראשית "העלייה הראשונה".

יש לציין את פעילותו של משה מונטיפיורי לאורך המאה בה מדובר פעילותיו הביאו לתמורות חשובות במצב היישוב. אל התנופה הכלכלית היחסית נלוותה גם התפתחות תרבותית,

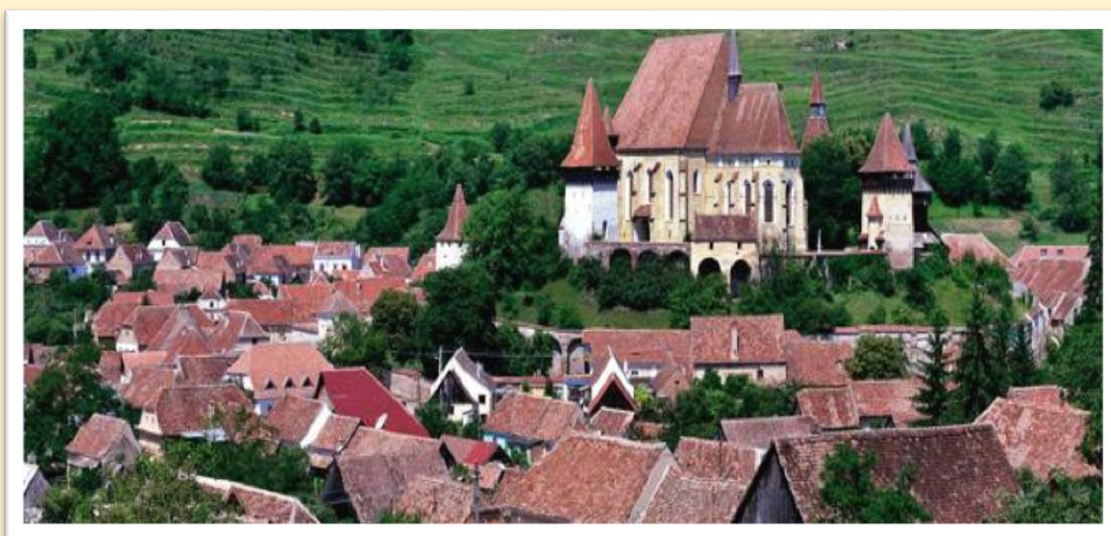
יחזמותיו ומפעליו של משה מונטיפיורי; סללו דרך להתרחבות וליוזמה יהודית ברחבי הארץ; הגם שחלקן לא יצא אל הפועל. ביקורו הראשון היה בשנת תקפ"ז (1827); בין השנים 1839-1875, ערך מפקדים בקהילות היהודים בארץ על ארגוניהם השונים, ויזם תוכניות סיוע ופיתוח רבות לשינוי מצבו של היישוב היהודי בכללו. מונטיפיורי סייע ל"יישוב הישן" לשנות חלק מאורחות חייו; ולהוציא מהמחשבה אל המעשה יוזמות יישוביות קיימות, שנכשלו בהיעדר ידע מקצועי או אשראי. בין מפעלותיו, הקים בירושלים בתי-ספר למלאכה לנערות, בית חרושת לאריגה, טחנת קמח, ויזם את הקמת השכונה "משכנות שאננים" בירושלים (1860), השכונה היהודית הראשונה מחוץ לחומות העיר העתיקה.

ב-1855 רכש משה מונטיפיורי בהיתר מיוחד מהשלטון מגרש גדול מעל בריכת הסולטאן מול הר ציון, ובשנת 1860 נבנתה בו השכונה היהודית הראשונה מחוץ לחומות, "משכנות שאננים".

ובחזרה לאימו של שלמה –אביה של פנינה

דינה –אמו של שלמה, נולדה לעקיבא הצורף שהוברח מחמלניק ולחיה וינקלר בת למשפחת צורפים וסוחרים מיאסי שבמולדובה אשר התגברות הגזרות ביאסי יחד עם שאיפתם לציון הביאה את כל המשפחה יחד עם הסבים והסבתות לעלות לארץ.

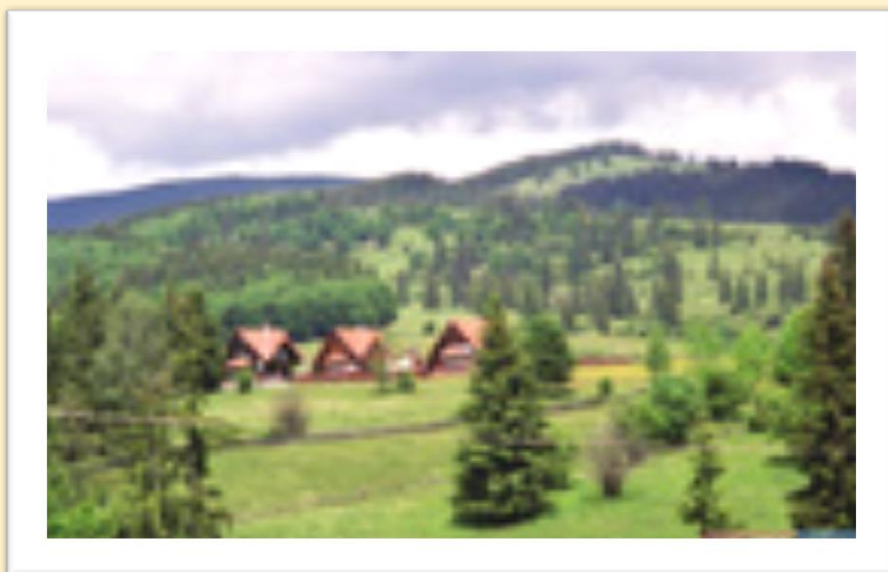
יהדות יאשי הייתה שנים רבות המרכז היהודי החשוב ביותר בארצות הרומניות ותקופה ארוכה יהדות בוקרשט הונחתה על ידי החכם באשי של יאשי

. יאסי- (יאשי)

החל מאמצע המאה ה-18 התרכזו יהודי יאשי ברובע משלהם. הם החזיקו כמעט בלעדיות בענפי מסחר ומלאכה רבים ומאמצע המאה ה-19 דחקו בהדרגה את רגלי הטורקים והיוונים מהמסחר ומהבנקאות ותפסו את מקומם. בשנת 1831 הסוחרים ובעלי המלאכה היהודים היוו 43% מכלל הסוחרים ובעלי המלאכה המקומיים ובשנת 1860 הם הגיעו לשיעור של 78% בשנת 1755 היו ביאשי 1,353 משקי בית, 65 של יהודים, 30 של יהודים שהמירו את דתם לנצרות ו-33 של נישואים מעורבים.

במחצית הראשונה של המאה ה-19 הוציאו שלטונות נסיכות מולדובה צווים שנועדו לעצור את הגירת היהודים אל מחוזם ולגרש יהודים חסרי אמצעי קיום מוכחים. ביום 14 באוקטובר 1843 הוצאו הוראות לטיפול במשוטטים, הוראות שהופנו בעיקר כלפי היהודים. צו שהוצא על ידי המועצה המנהלת ביאסי קבע איסור על היהודים להחזיק דירות או חנויות ברחובות הראשיים. בצו צוינו הרחובות שנאסרו על היהודים וניתנה תקופת מעבר של 3 שנים לסיום כל חוזי השכירות עם היהודים. לאותם יהודים שהיו בתים משלהם ברחובות אלה נתנו רשות לגור בהם, אך לא יכלו להשכיר או למכור ליהודים אחרים, אלא רק לנוצרים. בגלל שחיתות האצולה המקומית ההוראות לא בוצעו במלואן. הוראה נוספת אסרה על היהודים להעסיק משרתים/משרתות נוצריים מתחת לגיל 30 ועל בעלי המקצוע היהודים נאסר לקבל שוליות. קשיים רבים אלה היו בין הגורמים שהביאו המשפחה להחלטה לעזוב את מולדובה ולהגיע לציון.

נופים בארץ הולדתם של משפחת וינקלר

משפחת אביו של שלמה

אברהם שטמפפר (אביו של שלמה) הגיע ארצה עם אביו, דודתו ואחיו לארץ בשנת 1872 מהונגריה.

בארץ ישבו כבר סבו וסבתו מצד אימו – שלמה ואסתר ראב-וגם אחיו הבוגר ממנו יהושע אשר הגיע לארץ בכוחות עצמו.

אמו של אברהם שטמפפר, חנה, הייתה בתם של שלמה ואסתר ראב. חנה נישאה לבנימין שטמפפר ואחרי מותה נישאה אחותה יטול לבעלה וגידלה את ילדיה.

אברהם נשא לאשה את דינה בת עקיבא נייפלד וחייה לבית וינקלר, אחותם של יוסל ומוטל, אשר למדו עמו בישיבה.

דינה נשאה חן בעיניו ואביו נתן ברכתו לנישואין אלה למרות שמשפחתה הייתה משפחת חסידים שלא כמשפחת שטמפפר ונחשבה למשפחה מיוחסת פחות ממנה.

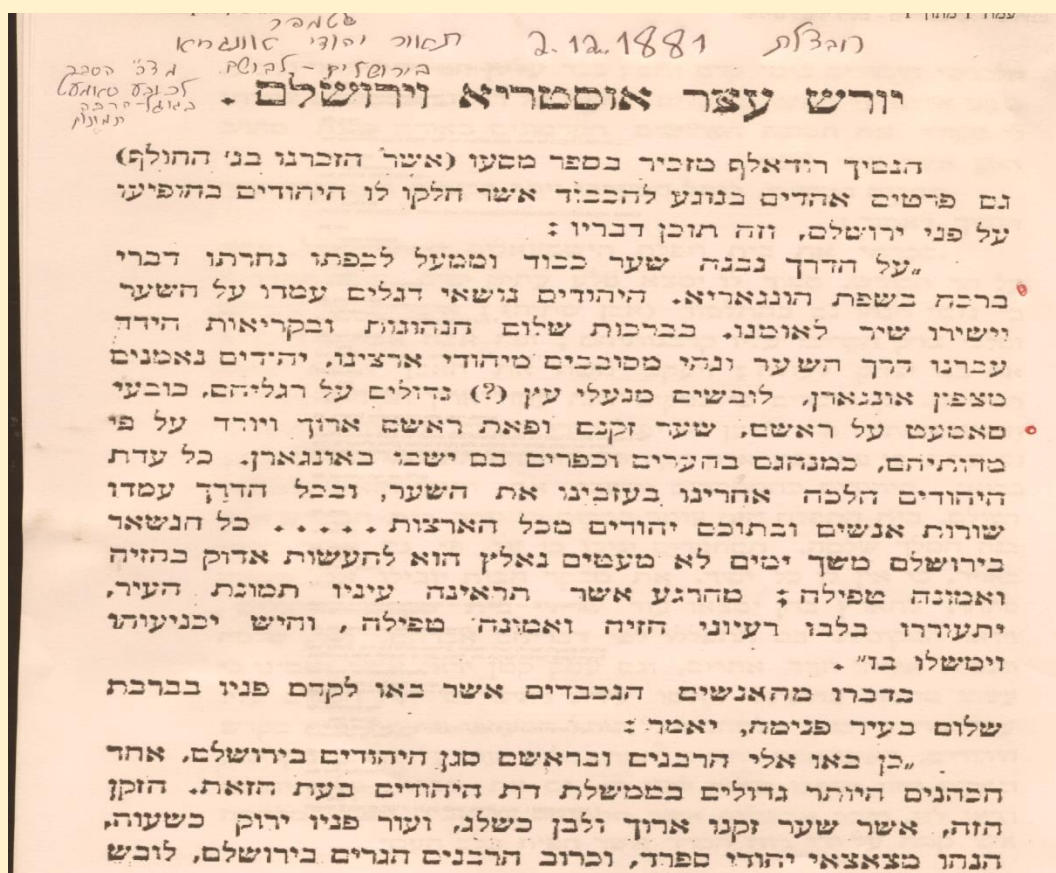
יהדות הונגריה

חיים יהודיים בהונגריה החלו באופן מקיף בסוף המאה ה-17 ותחילת המאה ה-18. במשך 150 שנה היגרו יהודים להונגריה, ממערב: מורביה ואוסטריה, וממזרח - מגליציה. שתי קבוצות אלה התפתחו בכיוונים שונים: הבאים מן המערב נטו להתרחק מן המסורת, שאפו להשכלה ולהשתלבות בחברה הלא-יהודית, ואילו הבאים מגליציה הקפידו לשמור תורה ומצוות. על רקע זה החל מראשית המאה ה-19 מאבק רוחני בין שומרי המסורת לעוזבי המסורת. המאבק היה על אופיו של בית הכנסת, אופי הקהילה, הרבנות והחינוך. המעוניינים בהשתלבות בחברה ההונגרית - הניאולוגים - רצו לעשות זאת באמצעות שינוי סדרי הקהילה.

בשנת 1867 נחקק חוק האמנציפציה, הקובע כי יהודי הונגריה שווים בזכויותיהם האזרחיות והפוליטיות לשאר אזרחי הארץ.

בשנת 1868 התכנס קונגרס נבחר של יהודי הונגריה, כדי לקבוע את סדרי הארגון הציבורי היהודי במישור הארצי, המחוזי והמקומי.

המאבקים וההתלבטות הפנימית לא פסחו על בני משפחות שטמפפר וראב. יהושע שטמפפר ניסה להשתלב בחברה ההונגרית והתפקח (כך קרה גם להרצל הצעיר). רבים מבני המשפחה שבקשו להשתלב בחיי המדינה נותרו בהונגריה וכמעט כולם הושמדו בתקופת השואה.

יהודי הונגריה המתגוררים בארץ ישראל מקבלים את פניו של הנסיך רודולף הבא לביקור בארץ הקודש ("החבצלת" שנת 1881).

הוא עצמו מתאר את החוויה ובאותה הזדמנות אנו לומדים כיצד נראו אז יהודי הונגריה "מנעלי עץ על רגליהם שער זקנם ופאותיהם ארוכים, כובעי לבד על ראשיהם

הם מחזיקים דגלים בידיהם ושרים את ההמנון ההונגרי"

כובע הסאמט הוא כובע עשוי פרוות בונים או ארנבות. עד תחילת המאה
העשרים היה הכובע אופייני ליהודים בגליציה והונגריה היום גם נהוג
לחבשו אצל בני הישוב הישן והעדה החרדית בירושלים.

הרב זוננפלד לבוש בהתאם למתואר בעיתון "החבצלת" על פי מסורת יהודי
הונגריה

קידוש-חיים יהודיים בהונגריה

מפת הונגריה וסלובקיה בימינו- בעבר וכללה סלובקיה בשטח הממלכה האוסטרו הונגרית.

מקום ישיבתם של בני משפחתו של אברהם (ראב ושטמפפר) מסומן בצהוב כן מסומנת העיר סמבוטהיי שם שמש בנימין שטמפפר כדיין.

העיר הזו כלולה היום בשטח הונגריה.

סומבוטהיי היא העיר הקדומה ביותר בהונגריה. היא נוסדה בשנת 45 לספירה בשם "מושבת קלאודיוס הסוברנית" והייתה בירת מחוז של האימפריה הרומית. העיר סמוכה לדרך סחר עתיקה המכונה "דרך הענבר" ומצויים שם שרידים של מעון הקיסר, מרחצאות, אמפיתיאטרון ומקדש האל מיטרא שהתגלו ב-2008.

כיום סומבוטהיי היא מרכז התרבות והמסחר של האזור כולו, והיא זוכה למוניטין עולמי גם בזכות מוסדות האומנות השוכנים בה. המקום בו מתקיימים רוב אירועי המוסיקה הוא אולם ברטוק, שהיה בעבר בית כנסת. באולם מתקיימים מספר קונצרטים מפסטיבל ברטוק ומפסטיבל האביב והוא גם מושבה של התזמורת הסימפונית של סבריה. בנוסף למקהלות וקבוצות מחול, פועלת בעיר התזמורת הקאמרית "קאפלה סבריה" המבצעת העיקר מוסיקת בארוק. מספר תושבי העיר עלה על 80,000 בשנת 2005.

הרהורים

באופן מקרי לחלוטין קראתי לאחרונה כי חנה סנש, הצנחנית הגיבורה, הצעירה והמוכשרת שהייתה ילידת הונגריה הובאה לבית הכלא בסומבוטהיי שעל גבול הונגריה סלובקיה לאחר שנתפסה.

בסומבוטהיי עונתה קשות עד שהועברה לבית הכלא בבודפשט.

בסומבוטהיי שמש בנימין שטמפפר כדיין תקופה ארוכה .

חשתי באותו הרגע את החוט המקשר בין אבות המשפחה בני משפחות שטמפפר וראב חדורי הלהט ובין אותה נערה צעירה שכתבה את המילים הכל כך מיוחדות.

אשרי הגפרור

איליט: חנה סנש
לחן: דוד ליהבי

אשרי הגפרור ששרץ והצית לבהות.

אשרי הלהבה שמצרה בסיתרי לבהות.

אשרי הלהבות שידצו לחדול הכבוד.

אשרי הגפרור ששרץ והצית לבהות

פרק א'

מסכות נייפלד ווינקלר מסכות הוריה פל
דינה שטמפער אמו פל פלמה שטמפער שהיה
אביה פל פנינה

א. עקיבא נייפלד-אביה של דינה והגעתו לארץ ישראל

אגודת עקיב

אנו שולחם אכפ לילדים סכא-הקא צע'היו -
על יבנו צומבר הט חס, גחלם ס סקטו ביוס
אילי קטן פהי, היקפ חי הפתק נצ'יה מוגד אקל
גת הקילום מ'יה רמ'ה סהשי'ו אלט מ'כ'ד ס
חס נחיים-צ'אן, ו'כ'י אג ב'מ'ט ס צק'טו מ'ק'ל'ב.
בן הדיוק מ'יה אלט מ'מ'ט ס'י ס'פ'ו'כ'י'פ'
א'ה צע'ין (פ'ש, ס'וו ומ'ט/מ'י'ל'ב אג ג'ט'ט ומ'ט'ח'טו
ג'פ'ט ע'כ'ב.

ס'וו מ'ט צק'טו ה'ע'ץ מ'ז'י ב'ע'ט'וק'ה יכ'ל'ט'י ה'ה'ל'ט י'ל'ד
ב'ן 9 ש'נ'י צ'ומ'ק'ץ ה'מ'י'ה ה'-19, ש'מ ב'וו א'ד'ל
וכ'מ'ט'ן ו'מ'כ' אג מ'א'ו'כ'ת ה'כ'מ'ל'פ'ט ש'מ'מ'ת'ה ה'מ'כ'י'ס
פ'א י'מ'י ח'יו'ן.

ש'מ'ט'ו א'ב א'מ'ר'ג'ל'ט'ר ה'ל'צ'ה'ל'ר א'מ'צ'ט ה'ש'ט'י'מ'ט'ו ש'ט'ל ח'ו'ש'ו
א'ו'י'צ'ה א'כ'מ י'פ'י'מ'ל'א'ר ה'ז'ו, ג'ני מ'טו מ'ס'י'ק'ה א'ה'ת'פ'ל'ה
מ'מ'ט'ן.

א'כ'מ'ב'ו'ל'ר ש'ל'ט ל'כ'ו'י'א

ד'מ'מ'ט'ן ה'ל'צ'ה'ל'ר
ח'נ'ה (מ'ח'ל'מ'ה ס'מ'ט'ו ה'ת'ה
ד'ע'ל'ה ח'י'י'מ צ'א'מ'ץ א'מ'ר'ג'ל'ט'ר)

שש צוריאל נינתו של עקיבא מתרגשת לראות את תמונת עקיבא.

אותה קבלנו מנינו יעקב ווייסברג.

**על פי מפקדי מונטיפיורי הגיע עקיבא לירושלים בגיל 13 לאחר שהוברח
לארץ מפחד "גזרות הקנטוניסטים" (גיוס ילדים לצבא) - ולא בגיל תשע כפי
שנכתב.**

מוסד הקנטוניסטים (על שם הקנטונים - "אזורי הגיוס" של רוסיה) היה כינוי
כולל למוסד אשר הונהג ברוסיה הצארית במאה ה-19 - שמטרתו הייתה
שילוב ילדים מקבוצות אוכלוסיה שונות לשרות צבאי כפוי.

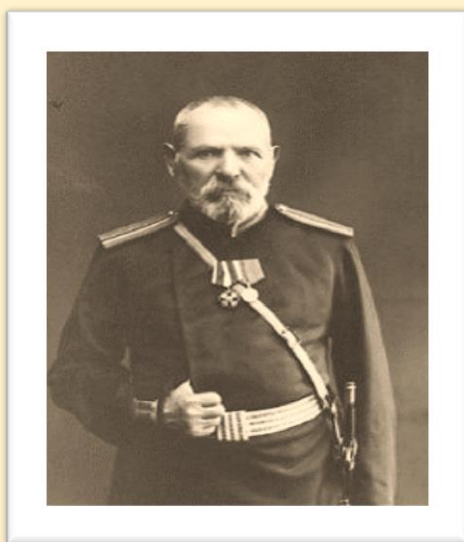
בתקופת הצאר הרוסי ניקולאי החלו השלטונות לגייס באופן כפוי גם ילדי יהודים וזאת כחלק ממדיניות האמורה להשפיע על אוכלוסייה בעייתית זו (בעיני הממשל הצארי) באמצעות חינוכו מחדש של הדור הצעיר. החיילים היהודים שגויסו באופן זה לצבא הצאר כונו **חיילי ניקולאי** והם הוטבלו גם לנצרות.

חוק הגיוס (המיוחד ליהודים) נתפרסם לראשונה בשנת 1827. החוק התיר לגייס גם נערים יהודים בני 12 עד 18 למסגרת צבאית. מגיל 18 היה על המגויס לשרת כ-25 שנים נוספות, ללא קשר לוותק במסגרת (כך לדוגמה ילד שגויס בגיל 12, שירת בסופו של דבר כ-31 שנה במסגרת הצבא הרוסי).

עד שנת 1827 נהגו בקהילות היהודיות לשלם דמי פדיון תמורת כל המגויסים, אך החל משנה זו ביטל החוק הצארי אפשרות זו עבור יהודים שאינם שייכים למספר קבוצות אוכלוסייה מיוחדות (רבנים, סוחרים, ראשי קהילות בתפקיד וכו').

בגמר השירות הצבאי שכחו מרבית החיילים את יהדותם.

המוסד בוטל בצו קיסרי של אלכסנדר השני מ-26 באוגוסט 1856.

הרצל יענקל צם, קנטוניסט יהודי ששירת בצבא הצאר במשך 41 שנה. במהלך שירותו הגיע לדרגת קאפיטן (סרן).

צם היה הקצין היהודי היחיד בצבא הרוסי במאה ה-19

בעיר חמלניק שבאוקראינה נולד באותם הימים ילד בשם עקיבא נייפלד להוריו האמידים שעסקו בסחר בעצים. ההורים חרדו מאד לגורלו של בנם

וחיפשו דרך למלטו מגזרת הצאר. ולמרות שהיה בן יחיד להוריו ואף על פי שחשו שיתכן ולא יראו יותר בחייהם את בנם יחידם, -החליטו לשלחו לירושלים.

לאזניהם של הוריו הגיעה שמועה בדבר זוג יהודים קשישים בשם ליבע ויידע אשר מתכוונים לנסוע לארץ הקודש על מנת למות שם - כאשר יבוא יומם ולהיקבר באדמת ירושלים הקדושה. אנשים ערירים היו ולא היו להם ילדים משלהם, וברצון נענו לבקשת הוריו של עקיבא לקחתו עימהם לארץ הקודש. ההורים נתקלו בבעיה כיצד להוציא נער בן שתיים - עשרה שנים אל מחוץ לגבול המדינה בלי הוריו. ואז נודע להם על משפחה דלת אמצעים שבנם יחידם נפטר ממחלה, מכיוון שהם נזקקו להוכחה לסיבת היעלמותו של בנם, קבלו מהמשפחה הזו את תעודת הפטירה שהסבו ע"ש בנם עקיבא תמורת תשלום כספי, בהמשך החליטו לבנות ארגז בגודל הנער והניחו אותו בכרכרה של זוג הקשישים שהתכוון לעלות לארץ הקודש. את הנער השכיבו בתוכו וכיסו אותו בשחת. לשכנים אמרו זוג הקשישים שהם נוסעים לרומניה לחופשה על שפת הים השחור, וכאשר הגיעו לשם העלו אותו על אנייה כנכדם תמורת תשלום שוחד, וכך הובא הנער לירושלים בשנת 1850 כשהוא בן שלוש-עשרה שנים.

חמלניק - עיר הולדתו של עקיבא-הינה עיירת נפה במחוז ויניצה נמצאת על גדות נהר הבוג הדרומי.

יהודים התיישבו בחמלניק באמצע המאה ה-16 הם היו בעיקר מהגרים מספרד. בעיר נוסדה קהילה יהודית ונבנה בית כנסת בעיר.

המאה ה-17 היתה תקופה של פריחה ושגשוג ליהודים בעיר אז הקים ר' אברהם דוד אורבך מרכז חסידות גדול.

בשנת 1876 פרצה שריפה שהחריבה את העיר כליל. בשנת 1890 תועד מספר היהודים בחמלניק בכמעט 6,000 יהודים.

רשמי טיול בחמלניק מן השנים האחרונות-

"בתוך הסיור הגענו בצהריים לשוק האיכרים שהתקיים באותו היום. השמש קופחת על הראש, אין צל, הפנים מתאדמות, אולם האיכרות שמכרו שם את תנובת משקן לא התרגשו. חלקן הסתובבו עם עלה של כרוב (קפוסטה) על הראש כתחליף לכובע שמש, כחלק משגרת חייהן ונראו מרוצות מאוד.

רחוב בחמלניק

זכרתי שלעלי כרוב יש תכונות מרפאות ומומלץ כ"תרופת סבתא"
לנשים מניקות הסובלות מעודף חלב ונפיחות בחזה, לשים תחבושות
עלי כרוב על החזה להרגעה והורדת הנפיחות.

האיכרות דוברות האוקראינית שמעו אותנו מדברים עברית ושאלו
ישר באוקראינית: "תל אביב?"

כיצד קשרו אותנו ישר לתל אביב? אמנם היום חיים בחמלניק כמה יהודים,
אולם בכל זאת?
יש לכך הסבר:

חמלניק ידועה במעיינות המרפא שלה כמו חמי-טבריה אצלנו ובמבואות
העיירה, ישנם כמה אתרי מרפא וספא ידועים.
קבוצות ובודדים מבין יוצאי בריה'מ לשעבר החיים היום בישראל, באים
לעיתים להתרפא בעיירה, וכך שמעה של תל - אביב ידוע במקום".

סירה על נהר הבוג

כשהגיע עקיבא לירושלים למד בישיבה ככל נערי ישראל, ובזמנו הפנוי מלימודים אהב לשוטט בסמטאות העיר- העתיקה ולספוג את המראות שמסביב. הוא אהב להתבונן בסוחרים, בתגרנים ובסחורתם שבתוך הכוכים. בפלחים שהביאו את התוצרת החקלאית מכפריהם על גבי גמלים וחמורים העמוסים לעייפה. אבל יותר מכל נמשך לבו אל צורפי הזהב, והיה עומד שעות ארוכות ליד בתי מלאכתם ומתבונן בעבודתם כיצד הם יוצרים כלי אומנות ותכשיטים מרהיבים.

כך נקפו ימים ושנים, הנער גדל, הוא אהב את הוריו מאמציו וגם את הוריו מולידיו שנשארו ברוסיה.

עד היום מפליאה הנכונות מצד הוריו להפקיד את בנם יחידם בידי אנשים זרים לאורך שנים ארוכות, כנראה שמצב זה עדיף היה על החשש לאבד לגמרי את בנם בין חיילי הצאר.

יתכן גם שאביו ואמו שהיו אנשי עבודה ומסחר והתפרנסו בכבוד, לא היו מוכנים לחיות על כספי החלוקה בירושלים, כמובן שקשר המכתבים הרצוף ותמיכתם הנדיבה בבנם ובהוריו מאמציו ובידיעתם שאכן הוא נמצא בידיים נאמנות, יתכן וצננה מעט את אש הגעגועים.

כאשר גדל הנער, הבינו הוריו מאמציו שכדאי, ומוטב בהקדם לדאוג לעתידו וללמדו משלח-יד על מנת שיוכל בעתיד להתפרנס ממנו בכבוד כי הרי קשישים הם ולא לעולם יחיו וכך גם אביו ואמו בחמעלניק. הם קראו לו לשבת עימם ולדון בדבר עתידו, וכאשר שאלוהו מה הוא משתוקק לעשות בחייו לכשיהיה לאיש, ומה ברצונו ללמוד- לא היסס הרבה וענה מיד שנפשו חשקה ללמוד את מלאכת הצורפות כמו בעלי המלאכה תושבי העיר העתיקה.

כאשר שמעו זאת הוריו מאמציו נדהמו ולא יכלו להוציא הגה מפיהם, איך יתכן שנער יהודי מבית טוב יהיה בעל מלאכה?

שאיפתם היתה שיהיה רב, דיין או כל משרה מכובדת בתחום הקהילה היהודית, אבל להיות בעל מלאכה בסמטה בעיר העתיקה בתוך ערב רב של ערבים, ארמנים וטורקים, לזאת לא ציפו, מה אפשר לעשות? ישבו וכתבו מכתב ארוך לאבא ואימא ברוסיה.

במכתב תשובה שאלו ההורים, האם צורפות היא מלאכה מכובדת המפרנסת את בעליה בכבוד? לאחר מחשבה שנייה וחקירה יסודית הגיעו למסקנה

שאכן כך הוא הדבר, ישבו וכתבו עוד מכתב לרוסיה - ובתשובה נתנו ההורים את הסכמתם ללמד לבנם את מלאכת הצורפות. לא היה גבול לאושרו של הנער.

שוק הצורפים בעיר העתיקה - היום

באותם ימים מכללת "בצלאל" עדיין לא נוסדה בירושלים, והוריו מאמציו נתנו בידיו של צורף זהב יהודי תימני, שעבד בבית מלאכתו סמוך לביתם, סכום כסף כשכר למוד על מנת שיכשיר את הנער וילמדו את רזי מלאכת הצורפות.

עקיבא היה נער שנון מאד ולא ויתר גם על למודים בישיבה בעת ובעונה אחת יחד עם לימוד המקצוע. כעבור מספר שנים כאשר ידע שיוכל לעמוד ברשות עצמו, פתח בית מלאכה ברחוב חב"ד בעיר העתיקה ירושלים, הוא התברך בכישרון רב ובתבונת כפיים, עבד בחריצות והרוויח את לחמו בכבוד.

הזמן חלף עבר, הנער גדל והיה לאיש צעיר העומד ברשות עצמו. הדבר לא נעלם מעיני הבריות, ואז החלו לדבר בו נכבדות ורבים מהם רצו להשתדך אליו.

3
 אמא: הוא היה בן יחיד. הודיו היו מאד נשירים. ברוסיה. אינני יודעת באיזו עיירה. ארל זה היה ברוסיה. הם מאד פחדו שלא יחטפו אותו. זה היה בתקופת החטופים. שהצבא הרוסי היה חוטף את הילדים היהודיים ומגדלים אותם להיות חיילים. אד הודיו מאד חשגו מזה וודנו להם על איזו משפחה ענייה מאד שהיה להם בן יחיד והבן נפטר. הם הגיעו אל המשפחה הזאת וביקשו מהם שיתנו להם את תעודת המוות של בנם זה יהיה ע"ש הסבא שלי. הם קיבלו הרבה כסף. היתה משפחה שכנה של הודיו של סבא. זוג זקנים. שהם נסעו ארצה למות בא"י. הם הציעו להורים שלו שיתנו להם את הילד. הם התחייבו לגדל אותו בירושלים וכך תהיה גם להודי הילד מצווה. ההורים הסכימו לכך ונתנו להם הרבה מאד כסף. לזוג הזקנים הזה. אני אפילו זוכרת את שמם של שני הזקנים האלה. קראו להם ליבע ויידע. בנו ארגז גדול בגודל של הילד. שמו את הארגז בכיכרה של איכרים. את הילד השכיבו בארגז הגדול הזה וכיסו אותו. על הארגז שמו הרבה שחת. הם אמרו שהם נוסעים לדומיניה. לשפת הים השחור. כשהם הגיעו לשם. נתנו גם שם הרבה כסף והוציאו את הילד ואז עלו לאוניה. הלא אז רק באוניות באו ארצה. הם לקחו אותו באוניה כאילו שהוא נכד שלהם ובאו לירושלים. בירושלים כבר גרה אז האימא של אימי. הסבתא שלי. גם היא לא היתה ילידת ירושלים. הם באו מיאסי בבסרביה. קראו להם ע"ש המקום ממנו באו. שמה של הסבתא שלי היה חיה. אז קראו לה "חיה די יאסערקע". בדרך כלל קראו לפי שם המקום או לפי מקצוע. ליבע ויידע גרו לא רחוק מבית הסבתא הזו ...

א': בן כמה היה הסבא שלך כשבא לארץ?

4
 אמא: בן 12. הוא. מאד מצאה חן בעיניו עבודתו של שכן שלהם. הוא היה ספרדי והיה רוקע כל מיני עבודות מתכת והוא ביקש מליבע ויידע שיכתבו להודיו וישאלו אם מותר לו ללמוד את המקצוע הזה. כי

יהודית אצילי – נכדתו של עקיבא מספרת לבנה אברהם על סבה

במפקד מונטיפיורי 1855 עקיבא בן 18 שנים חמש שנים בארץ כלומר עלה
ארצה בן 13 בשנת 1850.

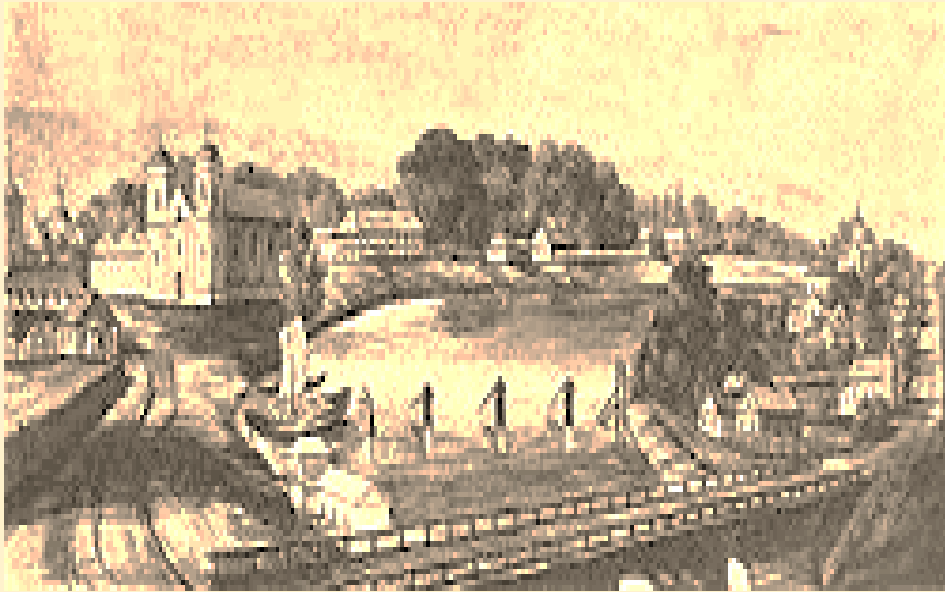
משתייך לכולל ווהלין חסידים .

על פי מפקד זה הוא יליד 1837.

ב. מש' וינקלר-משפחת חיה - אמה של דינה

השמועה על שיבת ציון שעברה בין קהילות ישראל בגולה והביאה יהודים שקצה נפשם ברדיפות האנטישמיות, בפוגרומים ובעלילות הדם, לקום ולעלות לארץ ישראל, השמועה הזאת הסתננה גם לעיר מוהילב שברוסיה שהיתה מרכז תורה וחסידות והתגוררו בה יהודים רבים,

מוהילב היא עיר במזרח בלארוס, קרוב לגבול עם רוסיה. מוהילב היא עיר ראשית של מחוז מוהילב. והעיר השלישית בגודלה בבלארוס. העיר שוכנת לצידו של נהר הדנייפר.

מוהילב במאה ה-19

יאסי היא העיר השנייה בגודלה ברומניה, בירת מחוז יאשי הנמצא באזור ההיסטורי של מולדובה. העיר הייתה בירת נסיכות מולדובה בשנים 1564 - 1859, אחת משתי הבירות של הנסיכויות הרומניות המאוחדות בשנים 1859 - 1862 ובירתה החלופית של רומניה בעת הכיבוש הגרמני של בוקרשט במלחמת העולם הראשונה.

על מצבות בני משפחתה של חיה וינקלר נרשם במקומות מסויימים המקור מוהילב ועל אחרים יאסי.

על קברו של אבי המשפחה - צבי וינקלר-שנקבר בארץ - נרשם כי הגיע מיאסי אך על קבר בנו מאיר נרשם כי הוא בן צבי ממוהילוב.

חיה אשתו של עקיבא נקראה בפי מכריה "חיה דה יסארקע" (חיה מיאסי)

ככל הנראה בדרך לארץ ישראל עברו בני המשפחה מיאסי למוהילב.

בני המשפחה חיסלו את עסקיהם, מכרו את כל שניתן למכירה, השאירו ברשותם מעט בגדים ומטלטלים הנחוצים למסע, ואת צרור הכסף טמנו עמוק בתוך בגדיהם קרוב לגופם על מנת שיחושו בו ושלא ילך לאיבוד בדרך. נתיב הנסיעה הוליכם ראשית כל לעבר הים השחור, ושם עלו על ספינה שהפליגה לכיוון ארץ-ישראל.

הם הגיעו לחוף יפו, ירדו מהספינה כשמטרתם ירושלים. בדרכם לירושלים
אספו את משפחותיהם ומיטלטליהם ועלו על עגלות רתומות לסוסים.

הורדת עולים בחוף יפו

הם התלכדו לשיירה גדולה מפחד פגעי הדרך, וכך החל המסע היבשתי לעבר
מחוז חפצם, זה היה מסע ארוך ומפרך, דרך חתחתים, דרך ששורצים בה
שודדים. באחת העגלות הללו ישבה הילדה חיה, ביחד עם הוריה – מאיר
וצירל וינקלר, אחיה ואחיותיה.

סבה צבי בן משה וינקלר שהיה צורף זהב, עלה ארצה עוד לפני כן, והגיע
לירושלים בשנת 1833 הוא נפטר בשנת 1866 ונטמן בהר הזיתים בירושלים.
גם סבא של חיה מצד אמה צירל – יוסף יעקב קאפיל (צורף) שכנראה גם
הוא היה צורף זהב במקצועו, כבר עלה ארצה לפני כן, כלומר לחיה היו שני
סבים שעלו ארצה בתחילתה של המאה התשע-עשרה – צבי וינקלר ויוסף
יעקב קאפיל.

באחד הימים התנפלו שודדים על השיירה, עברו בין הנוסעים היהודים
ושדדו את כספם, תכשיטיהם, ודברי הערך שהיו ברשותם. הסיפורים
שהתהלכו אודות אימה של חיה - צירל סיפרו שזו היתה אשת חיל חכמה
ואמיצה מאין כמוה שהבינה מיד שאסור לה להיפרד מצרור הכסף שהיה
טמון עמוק בין שמלותיה שעל גופה, היא ידעה שהשודדים יודעים היטב

היכן טמון כספה וכי הם יגיעו אליו במהרה, מה עשתה? קפצה מהעגלה, ספקה כפיה ופתחה בזעקות שבר וביללות, ובמעט הטורקית שלמדה במהלך המסע קוננה בבכי מר וסיפרה שהשודדים כבר שדדו את כספה ואינה יודעת כיצד תוכל לקנות "אק-מק", (לחם) עבור ילדיה.

כאשר שמעו השודדים את בכייה וצעקותיה, הבינו שהאישה המסכנה כבר נשדדה על ידי חבריהם ועזבו אותה לנפשה, וכך הגיעה המשפחה לירושלים עם צרור הכסף בשלמותו.

נוסעים בעגלה רתומה לסוסים, בעגלה שכזו נסעה משפחתה של דינה בדרך לירושלים

המשפחה קבעה את משכנה באחת מסמטאות הרובע היהודי בעיר העתיקה, הבנים למדו תורה, והבנות עזרו בעבודות הבית, צרור הכסף שאם המשפחה הצילה מידי השודדים הטורקים סייע לביסוסם הכלכלי.

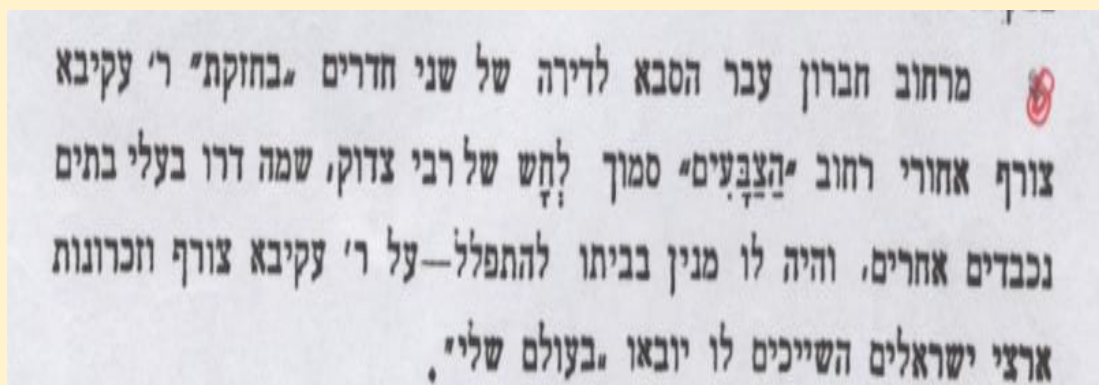
הם פתחו חנות מול בית המלאכה לצורפות של עקיבא.

מי שניהלה את המסחר היתה בעיקר האם כאשר בתה חיה עוזרת על ידה, הם מכרו חרוזים ופנינים לערביות וגם ביצים וענבים מחברון. האם היתה סוחרת ממולחת והיתה מסוגלת לחשב חשבונות בראשה במהירות ומבלי לטעות, והבת חיה שסייעה בידה למדה ממנה פרק נכבד בהלכות מסחר. הם התיידדו עם שכניהם היהודים, האשכנזים והספרדים תושבי העיר העתיקה, למדו ממנהגיהם ואף רכשו שליטה בשפות הערבית והלאדינו, מה שהקל עליהם להשתלב היטב בעיר העתיקה ולרכוש לעצמם ידידים רבים.

מפת העיר העתיקה בירושלים -כאן בריבוע המסומן בכחול שהוא רחוב חב"ד סמוך ל"חוש של רבי צדוק" מקום שנקרא אז "שוק חמרי חברון"- גרו, עבדו וסחרו בני משפחות וינקלר וניפלד.

בהמשך הייתה שם לעקיבא חצר חזקה גדולה עם הרבה בתים והוא היה משכיר בתים אלה .

מתוך ספרו של המבורגר.

רחוב הצבעים הוא רחוב דוד של ימינו

במקום אחר מתואר מקום המגורים של עקיבא שהיה ברחוב חמרי חברון ליד השוק של ביצים ועופות (איזור פתוח ברחוב חב"ד) לשם מגיעים מרחוב הצבעים לאחר שעולים לקנטרה שדרכה הלכו לרחוב חב"ד ולחוש של ר' צדוק. מול שער חצרו הייתה לו גם חנות.

רחוב חב"ד - הוא רחוב עיקרי ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים. קרוי על שמה של חסידות חב"ד, ובו בית הכנסת ובית המדרש של חב"ד. הרחוב, ומקבילו (הנמוך ממנו) רחוב היהודים, בנויים לאורך ציר הקארדו של העיר העתיקה ומעליו; הם גבוהים בכ-2-5 מטר ממפלס החיים בתקופה הרומאית והביזנטית. במאה ה-19, היה רחוב חב"ד מרכז מסחרי שכלל חנויות רבות ויריד קבוע, בשם "ח'אן חברון", אליו היו תושבי חברון הערבים מביאים תוצרת חקלאית: ירקות, ביצים ועופות, למכירה, ואנשי הגליל יהודים, מצפת ומטבריה היו מביאים אליו: "שמן זית, גבינה צפתית, דגי טבריה, וקצת מרכולת מדמשק, שהייתה עוברת דרך טבריה - פירות יבשים וכדומה". וקונים בו "גליונות" "לשנה טובה", "לוחות השנה", "מחצית השקל", קבלות מוזהבות, "מזרחים", מפיות לחלות וכיוצא בזה, מבתי הדפוס בירושלים. בשנת 1918 ערך המשרד הארצישראלי מפקד ברחוב ומצא שהתגוררו בו 781 נפש.

רחוב היהודים- הסמוך לרחוב חב"ד- בעיר העתיקה- 1885

באותם ימים נהוג היה להשיא את בנות היהודים כמנהג שכניהם הערבים בהיותן ילדות רכות בשנים, וכך לא התנגדו ההורים כאשר הזדמן לבתם חיה שידוך טוב למרות היותה רק בת שתיים-עשרה שנים בלבד.

עקיבא ששמו הלך לפניו בחריצותו ובמעלותיו הטובות, הציץ בחנות שממול וראה את הנערה שעוזרת לאימה והיא טובת מראה וגם חרוצה, שלח לשם שדכן ובקש את ידה מהוריה, ההורים אמרו לדבק טוב והסכימו לתת לו את בתם לאישה. ערכו "תנאים" שברו צלחת וכעבור זמן חגגו את שמחת החתונה כדת וכדין. יש להניח שהחתן והכלה לא התראו הרבה לפני החתונה למעט אותו יום אחר-הצהרים שבו הביא השדכן את החתן המיועד לבית משפחת הכלה למטרת הכרות בין שני הצדדים, אבל השניים נשארו לשבת במקומותיהם כמאובנים ועיניהם מושפלות ארצה ולא העזו להעיף אפילו מבט אחד איש אל רעותו מחמת הבושה. כאשר קמו ללכת עשו מאמץ אחרון ומבטם הצטלב מתוך זווית העין ובזה הסתכמה היכרותם והסכמתם להינשא זה לזו, וכך קרה שלאחר החתונה, כאשר ראה החתן את כלתו, שלמעשה כבר הייתה אשתו החוקית מקרוב שהיא עדיין ילדה רכה בשנים, לקחה בידה והוליך אותה בחזרה לבית הוריה, וביקש להשאירה שם למשך שנה נוספת על מנת שתשב ליד אמה ותלמד מפיה הלכות בית ומשפחה. כעבור שנה, במלאת לה שלש עשרה שנים, החזירוה לבית בעלה עקיבא וכעבור שנה נוספת נולד בנם הבכור יוסל, שצעיר מאמו בארבע עשרה שנים. אחרי יוסל נולדו מרדכי, אסתר, דינה שהיא אמו של שלמה, נפתלי, חנה.

המשפחה קבלה בית בחכירה לארבעים ותשע שנים.

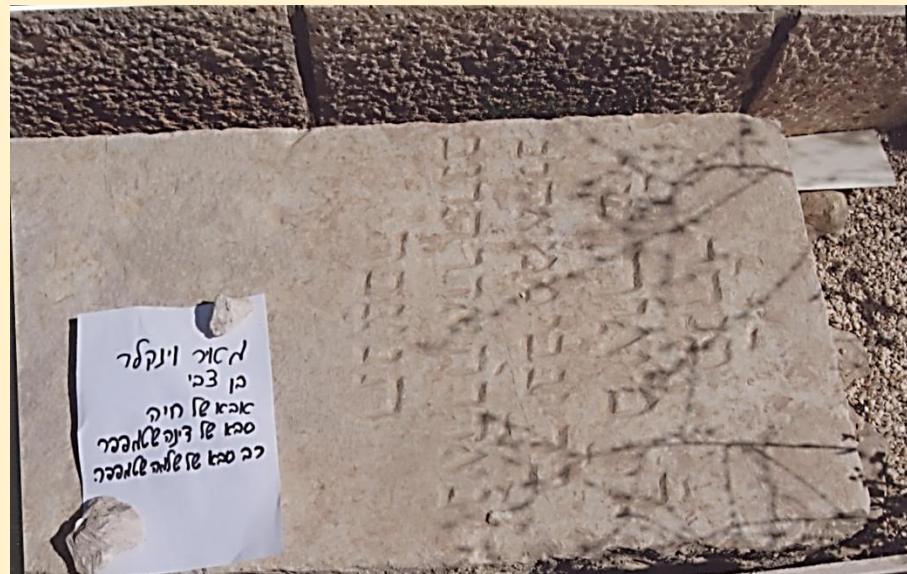
למטה : קברותיהם של חלק מבני משפחתה של דינה : מאיר וינקלר סבה של דינה, צירל סבתה, יצחק ומאשה דודיה . כולם קבורים בהר הזיתים.

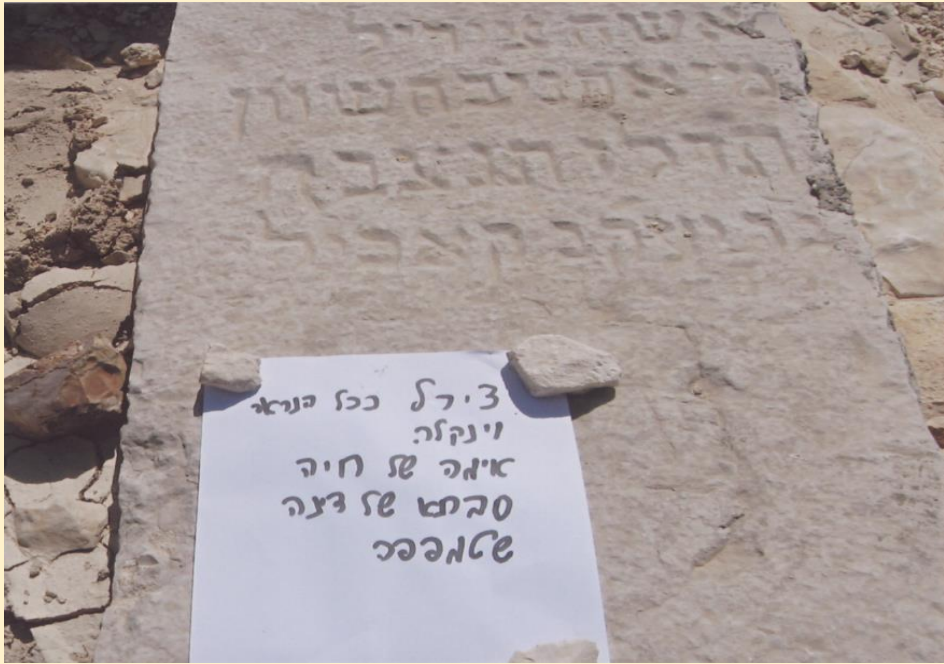
אב המשפחה הקבור בהר הזיתים הוא צבי וינקלר מיאסי . עימו עלו שלושה ילדים: מאשה, ברוך ומאיר . מאיר וינקלר עלה עם משפחתו ממוהילב ונישא לצירל בת יעקב קאפיל .

ידועים לנו שלושה ילדים שנולדו למאיר וצירל וינקלר: יצחק, גיטל וחיה .

חיה נישאה לעקיבא נייפלד.

ככל הנראה נמצאים בארץ עוד צאצאים שנולדו לאחיה ולדודיה של חיה לבית וינקלר אך בשלב זה לא ידוע לנו דבר אודותם. כך גם נעלמו מעמנו רבים מצאצאיהם של עקיבא וחיה .

ביתם של עקיבא וחיה בנוי היה על הגג מעל שורת החנויות שברחוב ומשטח הגגות שימש לבית כחצר עילית גדולה. סבתא חיה ירדה לרחוב הבשמים והביאה משם שתילי גרניום ושתלה אותם בתוך פחים ממולאים באדמה וצבועים בסיד לבן בוהק שטבלה בו את ה"כחול" של הכביסה, היא הציבה את שורת הפחים עם הפריחה האדומה הלוהטת, מסביב לחצר ביתם העילית.

סבא עקיבא נייפלד שהיה ידוע יותר בירושלים כעקיבא גולדשמיד, על שם משלח ידו - אהב מאד חידושי טכניקה, הוא רכש כל מכשיר חדש שהופיע באותה תקופה והכניסו לביתו, למשל הפרימוס הראשון הופיע אצלם בבית כך גם מכונת התפירה, בחדר המגורים המרווח עמדה מיטת אפריון גדולה ומפוארת של סבתא חיה עם וילונות תחרה שסגרו עליה מסביב. בסיפוריה נהגה אמה של שושנה צוריאל להתרפק בגעגועים עזים על זיכרונות הילדות שלה מבית סבא וסבתא, היא סיפרה שאהבה מאד להתארח בביתם ובלילה להירדם במיטה הגדולה. ובבוקר להתעורר לקול זמזום הפרימוס שסבתא כבר שפתה עליו את קומקום הקפה לארוחת הבוקר.

היתה אהבה גדולה בין סבא עקיבא לסבתא חיה, סבא שהיה איש נעים הליכות, רגוע וקשור לרעייתו בכל נימי נפשו ונותן בידה את מלוא הסמכות לנהל את ביתה כרצונה, באופיים הם השלימו אחד את השנייה להפליא, ככל שהוא היה מתון ושלו, כך היא היתה אישה פעלתנית ונמרצת, כפי הנראה ירשה תכונות אלו מאימה, היא לא הסתפקה בטיפול במשפחתה בלבד, אלא הסתובבה בין הבריות ועזרה לחלשים, לזקנים ולנצרכים, ואף דאגה מידי פעם להכניס כלות לחופתן. כינו אותה בשם "כף-בוחשת" ("קוך-לעפל") בידיש.

פרימוסים

מיטת אפיריון

קברותיהם של עקיבא וחיה.

המצבות נקנו בחיים כפי שרשום על המצבות.

האבן מהודרת ועבה פי שניים מן המצבות הרגילות.

הדבר מעיד על מצבם הכלכלי הטוב וכן על עיסוק המשפחה בקנית - אבנים מחברון.

חנויות ברחוב היהודים

סבא עקיבא עסוק היה בבית מלאכתו שברחוב חב"ד-כצורף זהב .

היתה לו הזכות ליצור כתרי תורה, גביעי יין וקישוטים עבור בית הכנסת ה"חורבה" שבעיר העתיקה, ששנים רבות מאוחר יותר במלחמת השחרור, נשדדו על- ידי חיילי הלגיון הירדני כאשר הרובע היהודי בעיר העתיקה ירושלים נפל לידיהם.

לצבא הטורקי היתה תזמורת מרשימה ביותר, ובכל יום ששי לפנות ערב היו מנגנים במגרש הרוסים על "הרוטונדה" (בניין עגול עם כיפה) וכן גם באירועים חגיגיים, במסדרים ובמצעדים הצבאיים. יום אחד נכנס לבית מלאכתו של סבא עקיבא קצין טורקי ושאל אותו אם הוא בקיא בתיקון כלי נגינה בבית המלאכה שלו, ענה לו סבא עקיבא: אני לא רוצה לשקר לך, האמת היא שאינני בקיא בכגון אלה, אבל אם תביא לי את כלי הנגינה אנסה לעשות משהו. הקצין הטורקי הביא לו קלרינט, סבא עקיבא בדק את הכלי, למד על מבנהו והצליח לתקן אותו, אחר-כך הביא לו הקצין חצוצרה וגם את זו הצליח סבא לתקן, וכך למד לתקן ולטפל ביתר כלי התזמורת ואף למד בעצמו לנגן על כמה כלי נגינה. ואז שאל אותו הקצין הטורקי אם הוא יהיה מוכן לקבל עליו את תפקיד מתחזק התזמורת, סבא עקיבא הסכים לקבל את המינוי הזה והיה למתחזק הקבוע של התזמורת הטורקית המפוארת.

תזמורת הצבא התורכי צועדת בירושלים (1898), עקיבא היה אחראי על תיקון כלי התזמורת

אמא: כן. איך זה קרה בכלל? כשהוא התחיל לעבוד בצורפות. פעם בא אליו קצין מהתמורת התורכית. היתה להם תמורת נהדרת. שכל יום שיש לפנות ערב הם היו מנגנים במגרש הרוסים. היתה שם רוטונדה כזו ששמה היו מסודרים התמורת והיו מנגנים. יום אחד בא אליו קצין תורכי ואמר לו: "שמע, אתה יודע לתקן בצורפות איזה כלי נגינה? אז סבא אמר: "אני לא רוצה לשקר. האמת היא שאינני יודע. אבל אם תביא לי את הכלי, אני אנסה".

א': זו היתה חצוצרה?

אמא: לא. זה היה קלדינס. הוא הביא לו את הקלדינס. סבא ניסה חה הלך. אחרי זה הוא הביא לו חצוצרה והוא ניסה חה הלך. באופן כזה סבא למד לנגן על כל מיני כלים. הוא לימד את הבנים שלו. אבל הם לא תפסו את זה. לדקוד הם ידעו יפה. היה בן משפחה ידוע שקראו לו חצקל הוא היה רוקד - משהו. במוצאי-שבת היו כולם מתאספים בבית הסבא וסבא היה עושה הבדלה וכולם שותים קצת יין. אחרי היינו שותים ממש יין כי הם היו עושים לבד יין מענבים. בעיקר ענבים שחודים מחברון. אמזנו היינו כל כך רגילים לשתות יין שבמקום מים היינו שותים יין.

א': איזה עוד עבודות הוא עשה חוץ מכלי הנגינה?

אמא: א. כן. בודאי. הוא עשה כתר תורה. ממש פלא באיזו צורה הוא עשה את זה וגם חושן. הדברים האלה. כשהבן שלי. יוסי. סיים את התיכון בעין-החורש ובא עם החברים שלו לבקר בהר-ציון ושם למטה אמרו שהיה הקבר של דוד המלך. הוא הלך עם החברים שלו וראה שיהודי אחד יושב מרחוק וכל הזמן מסתכל עליו. לבסוף הוא ניגש אליו ושאל: "ינגענע. דו פארשטייסט יידיש" או יוסי אמר: "א ביסעלענע". "מאיפוא? אז הוא אמר: "מהסבתא שלי". אז הוא אמר: "מהסבתא שקד? הסבתא שקד לא היתה הסבתא דינה. דינה גולדשמידט? אז יוסי אמר: "יש הרבה דינות". והוא אמר: "לא. לא. ר' עקיבא גולדשמידט. צורף הזהב". יוסי אמר: "כן". ואז הוא אמר: "בוא עם החברים שלך ואני אראה לכם עבודות של הסבא רבא שקד". ואז הוא ירד איתם למטה באמת והראה להם את העבודות של הסבא. את החושן ואת כתר התורה. כל הדברים האלה.

א': יש איזו מתנה שהוא פעם עשה לאיזה שליט שביקר בירושלים ואני לא זוכר אם זה היה פרנץ יחף או הקייזר וילהלם.

אמא: שניים. שניים. גם פרנץ יחף וגם הקייזר וילהלם. כשהם באו ארצה. פתחו קיר שלם כשכנסים לתוך העיר העתיקה ליד שער יפו. כשהם נכנסו. כמוכן שכנגד מלך או קיסר הולכים עם ספר תורה. כשהם ראו את כתר התורה והחושן הם שאלו: "מי הידיים המבורכות שעשו את העבודה הזאת?" אז הביאו את הסבא והראו להם - הנה זהו היהודי שעשה את העבודות האלה. הם נישקו את ידיו והם אמרו שזה הפלא ופלא. העיקר. הסבא שאל אותם מה הם רוצים שהוא יעשה להם. אולי נדן לחדר? - "לא. לא רוצים כלי מלחמה!" שהוא יגיד מה הוא מציע לעשות להם. אז הוא הציע לעשות להם נרתיק למכתבים ששוחזים ממלך למלך. או לאנשי גדולה. אז הם אמרו שכן. זה רצוי. אז הוא נרתיק גם לווילהלם קייזר כשהוא בא וגם לפרנץ יחף כשהוא בא.

יהודית אצילי, הנכדה, מספרת על התזמורת התורכית ועל המתנה שהכין עקיבא לפרנץ יחף או לקיסר וילהלם.

בנדן לחרב? והם ענו לו שאינם רוצים כלי מלחמה עבור הקייזר, ואז הציע להם סבא עקיבא ליצור עבורו נרתיק מגילה מעשה אמנות עשוי כסף, אשר נמצא עד היום באגף המיוחד בספריה הלאומית האוסטרית בו נשמרות כל המתנות שקיבל הקייזר פראנץ-יוזף בחייו.

באחד הימים, כבר בזקנתו, התכוון סבא עקיבא ללכת הביתה לסעוד את סעודת הצהריים שהכינה לו זוגתו, כמנהגו, לקח עימו את העבודות יקרות הערך ביותר שהיו באותה עת בבית מלאכתו,

באותו היום לקח איתו את היצירה שהכין עבור הקייזר פראנץ יוזף, יצא מבית המלאכה כדי לנעול את הדלת, הניח את האוצר על גדר אבן בסמוך לבית המלאכה, הרים והצמיד את הבריא הכבד לרוחב הדלת, הכניס את המנעול לחריץ ונעל אותו. בהיותו ישיש וזכרונו החל לבגוד בו, שכח את האוצר שהיה מונח על הגדר ושם פעמיו לעבר ביתו, כאשר היה קרוב מאד לביתו נזכר פתאום באוצר שמונח שם באין משגיח, הסתובב לאיטו והחל מחיש צעדיו בחזרה לכוון בית המלאכה, לא עבר זמן רב ופתאום הוא שומע יהודי קורא לו: ר' עקיבא, ר' עקיבא, אל תדאג, עברתי ליד בית מלאכתך ומצאתי את האוצר, הנה אני מוסר לך אותו בשלמותו ולמזלך הטוב איש עדיין לא הספיק לגנוב אותו.

תמונה שקבל אברהם אצילי, נינו של עקיבא מן המוזיאון בווינה. יתכן מאד שמדובר במתנה שהכין עקיבא הצורף לפרנץ - יוזף

קטע בשפה העברית האותנטית של אותה תקופה, מתוך ספר שכתב אחד מוותיקי העיר העתיקה, חיים המבורגר בספרו "שלושה עולמות" באותו עניין:

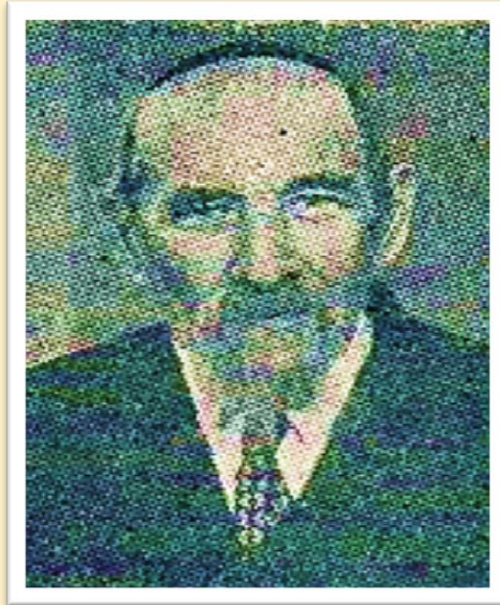
"על החצוצרות, החלילים והסימפוניות של החיילים המנגנים או של שאר המוסיקאים, אם נפסק קולם, היה הוא (עקיבא) מטליא אותם בנחושת קלל אם נשברו.

ואם נסדקו, תיקן הסדקים, כשגמר לתקן, עמד ובחן הוא תחילה את הכלי להשמיע קול. ואחר כך באו החיילים ובחנו אם תיקן כראוי, וממילא נשמעו כל היום ברחוב זה תקיעות".

במוצאי שבתות היתה המשפחה מתכנסת אצל סבא וסבתא ולאחר ההבדלה שתו יין תוצרת בית שהם יצרו בעצמם מענבי חברון שחורים, וכטוב לבם ביין היה סבא מנגן להנאת כולם, והצעירים שבהם היו יוצאים במחולות.

סבא עקיבא וסבתא חיה שלחו את ידם גם לעיסוקים אחרים כמו במסחר בתבואה, הם שכרו אדמה באזור פורה מאד בג'רש שבעבר הירדן, ומינו מנהל עבודה ערבי מקומי, וגידלו שם חיטה לשם אפית מצה שמורה לפסח, הפיקוח נעשה בהכשר רב מירושלים. יום אחד בהיותו בעבר הירדן, התארח סבא עקיבא אצל הפלחים המקומיים באוהל כדי לדון בענייני הגידול והעברת החיטה לירושלים. בלילה בשכבו על משכבו, שמע את מארחיו, בסברם שהוא ישן, מדברים בינם לבין עצמם: "היהודי הזה כבר עמוס בכסף רב, הגיע הזמן שנחסל אותו ונשדוד את כספו". הוא לא עצם עין וחיכה עד שמארחיו נרדמו, ואז יצא חרש מהאוהל, קפץ על סוסתו ובדהירה ברח בחזרה לירושלים, לאחר מקרה זה חיסל לגמרי את עסקיו בעבר הירדן.

יום אחד הגיע סבא עקיבא הביתה לאחר שסגר את בית מלאכתו וסיפר לאשתו שהממשל הטורקי הוציא מכרז על מכירת אדמות מחוץ לחומות וכי גם הוא נתן בידם עירבון כתשלום ראשון עבור חלקת שדה. כאשר שמעה זאת זוגתו, לא מצא הדבר חן בעיניה, והיא שאלה אותו: וכי מה הוא מתכוון לעשות בחלקת שדה שוממה זרועת סלעים וקוצים? האם לא חבל לבזבז את הכסף על זה? וביקשה ממנו ללכת לממשל ולקבל את כספי העירבון בחזרה. הוא עשה כרצונה וביטל את העסקה. כתב על כך אחד ממשפחת וותיקי העיר העתיקה חיים המבורגר בספרו שלושה עולמות שיצא לאור בתשרי-תרצ"ט: (את הסיפור הזה, כמו את יתר הסיפורים, שמעה שושנה צוריאלי עוד בילדותה מפיה של אמה ז"ל.)

חיים אליהו יוסף המבורגר (כ"ג באדר תרכ"ח, 1868 - כ"ג בכסלו תשי"ב, 1951) - היה מינהלן, מומחה לכספים ולסדרי הדואר בירושלים של המאה ה-19. בכולל אונגרין בירושלים, אחד מהכוללים החשובים של היישוב הישן, הוא עסק בניהול. לאחר מכן, או במקביל, עבד גם בבנק של אביו, בנק נתן המבורגר, נחשב למומחה לאיתור שטרי כסף מזויפים - מומחיות חשובה בזמנו. עבד בשרות הדואר האוסטרי והרוסי שניהל אביו. השתתף בניסיון להקים כפר עברי בסביבות ירושלים בשם "קהלת יעקב" "בו יהיה לכל חבר בית ומשק זעיר". היה מראשי המסחר היהודי בעיר. בשל מצוקות פרנסה נסע לחו"ל ועסק בעיסוקים שונים . חזר ארצה ועסק בכתיבת זכרונות.

מפורסמת צוואתו של סבו "משה נאוועמעמסטר" המובאת בזכרונות ארץ ישראל ובה המלצה לצאצאיו לשמור נאמנות לארץ.

מספריו:

- "שלשה עולמות" - עולמו של סבא ר' משה נאוועמעמסטר
- עולמי שלי - על קורות חייו בירושלים.

בני משפחת המבורגר התגוררו תקופה מסויימת באחת מן הדירות ב"חצר החזקה" של עקיבא. לאחר מכן עברו להתגורר בחוש של רבי צדוק. המשפחה הגיעה מהונגריה וככל הנראה יש קשר משפחתי בינה ובין משפחת שטמפפר .

ר' עקיבא ור' יוסף

(זכרונות של אהד מזקני ירושלים)

בין המתיישבים הראשונים בירושלים היה איש אהד רבי עקיבא גולדשמיד שמו ומכירו רבי יוסף רכטמן. כשנפתחו שערי ירושלים בליקה וקר פתד הרוצחים. בא רבי עקיבא אד מכירו רבי יוסף ואמר לו: בא ונשתתף לקנות לנו אינה מנרש מהיז 2 חומה. נענע לו חברו ר' יוסף בראשו. הלכו וקנו מאת הערביים או מן הממשלה מנרש המשתרע מן שער העיר וחוצה עד סמוך למנרש הרוסים. שעכשו בתי הממשלה של הממשלה בנינים עקיו. בשכר ברוטה אחת או שתי פרוטות האמה. נתנו כל אהד תחלת פירעון חצי לירה תרפית של זרב (9 שילינגים) על מנת שקאחר המדידה של המנרש ישלמו המותר. המודד בא למודד, הבטיחו לו מגדי אחת כסף (4 שילינגים) בקשישי שיפחית להם בסדה. והכל היה בסדר. ואוקם אשתו של ר' עקיבא. שהיתה קפדנית ודברנית, כשנודע לה אסק זה של בעלה באה אקיו בטענה: עקיבא! רצונך ששודדים יכאו ויגלו ממך הקרקע וינהגו אותך ואתי ואת הדיקים? לא אניח קך קצעות עטות כוז בשוט אפן". לא נתנה לו מנות על שהפסידו ר' עקיבא

בין המתיישבים הראשונים בירושלים היה איש אהד רבי עקיבא גולדשמיד שמו ומכירו רבי יוסף רכטמן. כשנפתחו שערי ירושלים בליקה וקר פתד הרוצחים. בא רבי עקיבא אד מכירו רבי יוסף ואמר לו: בא ונשתתף לקנות לנו אינה מנרש מהיז 2 חומה. נענע לו חברו ר' יוסף בראשו. הלכו וקנו מאת הערביים או מן הממשלה מנרש המשתרע מן שער העיר וחוצה עד סמוך למנרש הרוסים. שעכשו בתי הממשלה של הממשלה בנינים עקיו. בשכר ברוטה אחת או שתי פרוטות האמה. נתנו כל אהד תחלת פירעון חצי לירה תרפית של זרב (9 שילינגים) על מנת שקאחר המדידה של המנרש ישלמו המותר. המודד בא למודד, הבטיחו לו מגדי אחת כסף (4 שילינגים) בקשישי שיפחית להם בסדה. והכל היה בסדר. ואוקם אשתו של ר' עקיבא. שהיתה קפדנית ודברנית, כשנודע לה אסק זה של בעלה באה אקיו בטענה: עקיבא! רצונך ששודדים יכאו ויגלו ממך הקרקע וינהגו אותך ואתי ואת הדיקים? לא אניח קך קצעות עטות כוז בשוט אפן". לא נתנה לו מנות על שהפסידו ר' עקיבא

(מתוך הס' שבכתב יד. שלושה עולמות)

זכרונות ירושלמיים

א) בין המתישבים הראשונים, היה איש אחד בשם ר' עקיבא גולדשמיד-נייפלד, ומכירו ר' יוסף אפטייקר-רכטמן. כשנפתחו שערי ירושלים בלילה, וסר הפחד מן הרוצחים, בא ר' עקיבא למכירו ר' יוסף, ואמר לו: בוא ונשתתף, לקנות לנו איזה מגרש מחוץ לחומה. נענע לו חברו בראשו, הלכו וקנו, מן הערביים או מאת הממשלה, מגרש המשתרע מן שער העיר וחוצה, עד סמוך למגרש הרוסים, שעכשיו בתי המשפט של הממשלה בנוים עליו. מחיר האמה היה פרוטה או שתי פרוטות, נתן כל אחד תחלת פרעון, חצי לירה תורכית של זהב (9 שיללינגים), על מנת שלאחר המדידה של המגרש ישלמו המותר. המודר בא למדוד, הבטיחו לו בקשיש מגידי כסף (4 שיללינגים), שיפחות להם במדה והכל היה בסדר. אולם אשתו של ר' עקיבא, שהיתה קפדנית ודברנית, נודע לה מעסק זה של בעלה, באה אליו בטענה: „עקיבא, רצונך ששודדים יבואו ויגזלו ממך הקרקע ויהרגו אותך ואותי ואת הילדים? לא אניח לך לעשות שטות שכזו בשום אופן!“ לא נתנה לו מנוח, עד שהפסידו ר' עקיבא ור' יוסף את התחלת הפרעון, והקניה נתבטלה.

אחר זמן מהקניה הראשונה שנתבטלה, בא ר' יוסף לחברו ואמר: „עקיבא, רצונך להיות שותף עמי לקנות לנו מגרש אחד?“ ר' עקיבא חשב שהפעם לא יעלה עליו את רוגזה של אשתו — כיון שאין כאן לא שודדים ולא הורגים, אמר לחברו: „משתתף אני עמך“. הלכו וקנו להם מגרש, שעכשיו בנוי עליו בית החולים האיטלקי, סמוך לשכונת מאה שערים, בעד סכום פעוט האמה. נתן כל אחד תחלת פרעון, לירה תורכית זהב, על מנת שאת המותר ישלמו אחר המדידה. כשנודע הדבר לאשתו של ר' עקיבא, הלכה לאשת ר' יוסף ובאה אליה בטרוניא על בעלה, שמציע עסקים של שטויות לבעלה, ואמרה לה: „אם בעלך יוסף רוצה להפקיר את חייו וחיי בני ביתך, מה הוא רוצה מבעלי? פגע בו באיש תם, שמסכים לכל דבר שמציעים לפניו, אני לא אניח בשום אופן שבעלי יהיה שותף לעסק ביש שכזה“, חברו שתי הנשים יחד להפריע את בעליהן מהקניה ולבטל את השותפות שלהם, ככו לפני בעליהן, שלא יסכנו את חייהם וחיי ביתם, שימצאו כולם הרוגים. הפסידו גם הפעם את התחלת פרעון, נתבטלה הקניה ונתבטלה השותפות. למדנו מזה כי ר' עקיבא צורף ור' יוסף רכטמן היו מן הראשונים שקנו מגרשים מחוץ לחומה, אלא שנשותיהם עכבו על ידם. ר' עקיבא נייפלד בא לירושלים בשנת תר"ח כשהיה בן תשע שנים. היה לבוש קפטן וכובע גבוה לא חדש של קטיפה. היה איש פשוט, תם וישר. היתה לו חצר חזקה, עם בתים גדולים ורבים, ברחוב חמרי חבורן והשוק של ביצים ועופות. היו עולים לשם מרחוב הצבעים לקנטרה, שדרך בה הלכו לרחוב חב"ד ולקחש של רבי צדוק. ברחוב מול שער חצרו, היתה לו חנות, כלומר מרתף חשוך, שאור נכנס בו רק דרך הפתח הפתוח לרשות הרבים. ישב לו אצל הפתח, על כסא לפני שלחן, שרובו היה במרתף וקצתו ברחוב אצל הפתח, ועבד עבודתו. קראו אותו „קיבה גולדשמיד“ (צורף), אבל לא שידע לעשות בכסף ובזהב, רק החוצצרות, החלילים והסימפניות, של החיילים המנגנים או של שאר המוסיקאים, אם נפסק קולם, היה הוא מטליא אותם בנחשת קלל אם נשברו, ואם נסדקו דבק הסדקים. כשגמר לתקן, עמד ובחן הוא תחלה את הכלי להשמיע קול, ואחר כך באו החיילים ובחנו אם תיקן כראוי, וממילא נשמעו כל היום ברחוב זה תקיעות. מזה וממשכורת הבתים שבחצר החזקה שלו היתה פרנסתו, וכמו שהוא היה איש פשוט תם וישר, כן היתה לו אשה דברנית ומפורסמת — „כף בוחשת“ — קראו אותה „חיה קיבה גולדשמידס“, והיה כפוף לה.

מתוך ספריו של חיים המבורגר המספר על עקיבא ועל אשתו חיה שאלמלא עצותיה היינו יכולים (כל צאצאיו) להיות עשירים ואולי לא להיות כלל.

בית החולים האיטלקי (בקדמת התמונה) שטח זה נקנה בתחילה על ידי עקיבא עד שבוטלה עסקה זו כמו עסקה גדולה אחרת באיזור מגרש הרוסים- על ידי חיה.

**מצעד צבאי של אלנבי במגרש הרוסים עם כיבוש ירושלים בשנת 1917.
גם עיסקת קרקעות של עקיבא במגרש הרוסים-בוטלה.**

סבא עקיבא וסבתא חיה זכו לראות את קץ השלטון הטורקי בירושלים ואת כניסת הצבא האנגלי לעיר, אבל לא לזמן רב, באותו זמן השתוללה מגפת החולירע בירושלים ואנשים רבים מתו במחלה וגם סבתא חיה נדבקה בחולירע ונפטרה. סבא עקיבא ידע שלא נותר לו זמן רב לחיות בלי אשתו האהובה סבתא חיה, ובהיותו פטריוט גדול של הצבא האנגלי ששחרר את ארץ ישראל וירושלים מעולם הכבד של הטורקים, השתוקק לראות במו עיניו ולו חייל אנגלי אחד לפני מותו. הוא בקש מחתנו אברהם שטמפפר שייקח אותו החוצה כדי לראות חיילים אנגלים.

ליד הקישלה עמדו שני חיילים אוסטרלים, אברהם ששלט בשפה האנגלית ניגש אליהם והסביר להם שהסבא הישיש הוא פטריוט גדול שלהם וכי הוא רוצה ללחוץ את ידיהם, הם ניגשו אליו לקחו את ידו בידיהם ונישקו אותו.

צבא בריטי בשער יפו ביום כניסתו של גנרל אלנבי לארץ ישראל.

החיילים הבריטים נישקו את ידיו של עקיבא

כעבור שבועיים נפטר סבא עקיבא בגיל שמונים וארבע שנים ונטמן בהר הזיתים לצד אשתו האהובה חיה.

א': הסבא והסבתא עוד חיו אז. כשהאנגלים נכנסו
אמא: כן. זה היה דבר מעניין. הסבתא, לא הסבתא כבר לא היתה בחיים. היא נפטרה. היתה אז מגיפה
של כולדה ואז היא נפטרה במחלה. אני זוכרת שהייתי יושבת ליד המיטה שלה. כתינוקת, ושמה לה
סמרטוטים עם מים קרים על הידיים. הייתי מנגבת לה את הפרצוף עם מים קרים ואחי הגדול שהיה רוקח
לא ידע לומר לי איך להיזהר ולא נדבקתי.
היא נפטרה וכשהאנגלים נכנסו הסבא ביקש מאבא שיקח אותו. הוא רוצה לפחות לדאוג פרצוף של
אנגלי. הוא היה פטריוט גדול של האנגלים. הוא ביקש מאבא שיקח אותו ליד הקישלה. אבא לקח אותו
באמת והוא ניגש. היו שם שני חיילים אוסטרלים והוא ניגש אליהם באמת ודיבר איתם אנגלית והסביר
להם שהסבא הוא פטריוט גדול של הבריטים והוא מאד רוצה לפחות לדאוג פרצוף של חייל בריטי. הם
באמת ניגשו אליו. לקחו את ידו ונישקו אותו.
אחרי זה אבא לקח אותו הביתה ואחרי שבועיים הוא נפטר. הסבא. איזה יהודי נחמד זה היה. זה היה
תענוג לדבר איתו. לשוחח איתו.
א': הוא היה מדבר איתכם הרבה? מספר לכם סיפורים?
אמא: כן. כן. הוא סיפר לנו על רוסיה ובאיזה אופן הוא הגיע ארצה.
א': עד איזה גיל הוא עוד עבד במקצוע שלו?
אמא: הוא עבד גיל 84.
א': הוא עוד עבד כצורך? את עוד ראית אותו עובד?
אמא: בטח. אני הייתי באה אליו והייתי עובדת עם המפוח ועודת לו. ודאי. הייתי קטנטונת אבל מאד
אהבנו אותו. כולם. הוא אהב אותנו. הוא היה תמיד בא לקחת אותנו לשבת.
א': סיפרת לי פעם על כל מיני עבודות שהוא עשה...

**יהודית אצילי נכדתם של חיה ועקיבא מספרת על תקופת חייהם האחרונה .
עקיבא היה מקפיד להביא לביתו את נכדותיו כדי שיבלו אצלם את השבתות**

עקיבא וילדיו היו מעורים בחיי הציבור היו שותפים וחתמו על עצמות שונות ותרמו מכספם לנזקקים, מספר קטעי עיתונים המעידים על כך מובאים כאן.

מבקר ועד ערב? חזי נעלם מתברר? שהממונים קונסים את האיש אשר לא יעשה רצונם ומקורחם, והתלוקה מסרופות יבשות לא התן לחם, ונחת ממילא טובן בבוא איש לחב"ד, ובראותו את הזאב הטורף נבהל מספו ונעשה ככל אשר צוה עליו, ועוד שצדפו לשמש ב"ד את שמש הממונים לקרוא את בני הכולל ולהכריחם לחתום על ה"עדות בישראל" שנדפסה ב"החבצלת". מדוע לא צדפו גם השמש של הצד השני עם שמש הממונים, לשאול כל אחד אם דעתו גוחה מהממונים, ומדוע לא שלחו לקרוא גם אותנו ועוד רבים מבני הכולל, לחקור ולדרוש ולשמוע גם טענת הצד השני, ומודאי כל לב אבן ימס כדונג בשמעו רוע ההנהגה ורדיפות הממונים לבני עניי הכולל, וברגל גאווה רומסים את העניים והומסים את יתר דמיותם באין חוסל ומרחם, כי אז כל הנשאל יאמר כלבבו ורצונו בלי אונס ופחד, ויודע לכל וכפרט להבד"צ, כי אהנו תלין הצדקה ויוציאו לאור משפטינו ולצדק דינונו, ועתה כאשר הבד"צ עשו ההפך כמו שכתוב בתורה, לא תכירו פנים וכו',

הלוה יקרא בד"צ? בושו וחבלטו ממעשיכם!

נאם הקמן שמו' מג"ל	נאם יודיל פיליט	נאם נוחתי מרדכי בתר"ד
נאם שלמה מרעבראנין מאששאקיב	נאם שמואל ראפאלאוויטץ	
נאם חיים יוזרא טרידמאן	נאם יעקב בתר"ם ז"ל	נאם דוד בתר"ג שפירא
נאם יצחק אשכנזי	נאם יעקב בן ישראל מאוניסקיב	נאם עקיבא גייפערד
נאם יוסף צבי חתן א"י שו"ב	נאם ישראל מרדכי-מר"ע מצפת"ז	
נאם שמואל נבר מג"ל	נאם נפתלי נר עקיבא צורף.	

(מקום, חוחם שבעה טובי העיר ק"ק חסידים אשכנזים דכולל תאל"ך)

הערת העורך. כי האדות בישראל" הנדפסה ב"החבצלת" נשקף יקודה — לא העלנו כזה גם עד הנה כל ספק, כי עדות הלאשון לנין הרה"ג הגדול מוסר"ר יעקב טאול אליטר כ"י, חכם באשי, אשר האמת והשלום קוממו בכל דרכיו, על התימות עניי כולל ולין בהתחנה "נאד של דעשות" (הרה"ג מ"י אליטר כ"י מעיד טס כי טלה עניי חכמים כשרים וכלאוננים) לטאול אח סי כל אחד ואחד מהסתומים אס נאוננה סתינתו) סותמת סי כל דונרי עקר ב"החבצלת", וסיא רק היא "עדות בישראל", כי תמוכי סכולל ולין וראשו לא יתנהגו כסורה עם העניים והאנזינים וכי עמידים סס לתת דין וחסנון ממעשיהם גם כזה וגם נכא...

עיתון "המגיד" 14/6/1894

עקיבא צורן בין התורמים

מכתב
14.11.1902

ערים	מתים	חולים	יום
עזה	9		מיום 25 עד 26 חשוון א"י
לוד	8		" (ח' חשוון)
עזה	8		מיום 23 עד 24 בו
לוד	3		" (ט' חשוון)
יפו	2		" "
בית גוברין	2		" "
חברון	1		" "
עזה	5		מיום 27 עד 28 בו
לוד	1		" (י' חשוון)
בית גוברין	1		" "
עזה	1		מיום 28 עד 29 בו
לוד	5		" (י"א חשוון)
יפו	3		" "
חברון	1		" "
עזה	1		מיום 29 עד 30 בו
יפו	1		" (י"ב חשוון)
חברון	1		מיום 30 עד 31 בו
			" (י"ג חשוון)
יפו	2	5	מיום 1 חשוון א"י
לוד	2	2	" (י"ד חשוון)
חברון	1		" "

ירושלם במצור.

מצב המצור בעירנו הולך הולך ורע, אם כי ב"ה אין פרץ ואין יוצאה. אמנם אין פרץ ואין יוצאה, אבל צוחה ברחובותיה, עוללי עניים צועקים ללחם כי גבר היוקר מאד מפני הסגר העירוה והכפרים אשר בסביבות עירנו המספיקות לה את צרכיה, וגם רפתה העבודה ומלאכה שבתה, מעט מפני ההסגר, ומעט מפני הנשמים המרובים גשמי יורה אשר ברכנו ה' במדה טרובה, גם מחיר פחמים כבר הוכפל, ומי יודע עד כמה יעלה עוד מפני ההסגר? על כל פנים, גדול טאד העוני עתה בעיר קדשנו, ורבים הסובלים רעב במלא מוכן המלה, ומפני פחד החלי רע השוררת בסביבות עירנו והבנות אחרות הנעשות — בימים רפות — לקדם פניה... נשבתו כמעט העניים, ואין דורש ואין מבקש להחיש עזרה. להם בצרתם, אם כי רעת תורה גם נוטה לתת לדברי הזה משפט הבכורה, צרות אחרונות אמנם משכחות את הראשונות, אבל אם יש אופן להתעסק בראשונות ולהעבירן ולהשמר בהן באחרונות, לכל הבאנה בישע ה', התכן להשכיח צרות ראשונות בפרד צרות אחרונות?

ומיפו מודיעים לנו (מיום א' וירא) לאמר: "המצב מורא מאד, רומיל פחם בכשליק, ביצה בחצי גרוש, כשר שלשה גרוש האנבע.

"נחבונן ועד ההצלה" והבירוי: מנהלי ביה"ח שער ציון, האדונים ש' וקח, נסים כהן, י' גיענא והאדונים אסתרוב, מנהל ביה"ח, לוי פקיד י"קא, ורד' יפת, ההצלה מחלקת לע"ע קמה יש חנם ויש בול, וישלחו אחרי פחמים! לע"ע אספו פה כסף מעט כמה שישלחו, והא' פאריענמע שלה חמש מאות פראנק, והא' מאורובין בא כח ועד התמיכה באדעססא נתן חמש מאות פראנק — בא לו יותר אך מחוק הסותר להמושבות —

הודיעות ממבריא עורן מרגיזות. ביום הרביעי י"ב חשוון הודיעונו, כי הוטב המצב הרבה, ואין עוד כי אם החולים שולחו מקודם, וביום ה' שבו ויודיעו: "כי פרצה המחלה עוד הפעם ונוספו חולים... שם הצרות האחרונות והראשונות התלכדו ובאו יחד, שם גם חללי מניפה וגם חללי רעב, ואין יודע עוד אם מספר האחרונים איננו גדול עד הראשונים.

יזכרו למוט עושי הטוב ונומלי חסר עם אחינו במבריא, ה"ת

הודיעות ע"ד חללי המחלה בסביבות עירנו הן:

ר' יצחק נחום לעווי, ר' שלמה יוסף אייך, ר' עזריא ועליג לירער, ר' בנימין ברול ר' צבי ארי' שניאור זאהן, ר' שלמה פעריקמאן, ואהם עמם כותב המורים האה, שהשהדלו בכל עז לקרוא הנדבות בעירנו, זב"ה כי השהדלותם עשתה פרי זכסף לא מעט אספו וכבר שלחו לטבריא, ועוד ידם נטויה בישיע ח' להוסיף לאסוף ולשלוח. וזו היא רשימת הנדבות אשר נאספו לע"ע בירושלם:

מבוללים ומפעלי החמד:

גרש	545
ח"ק נחש"א רכוללות הפרושים	327
כולל אוגנארין	218
כולל ווילנא	218
כולל וח"ק נחש"א וואלין	218
בקרד חולים האשפיטאל	163
כולל הורדנא	163
כולל חב"ד	163
מושב זקנים	163
כולל וח"ק נחש"א גאליציען	163
כולל מינסק	109
כולל סובאלק ולאמא	109
כולל אמעריקא	109
ישיבת עין חיים	109
ישיבת תורת חיים	109
ח"ק נחש"א חב"ד	81
ח"ק קאמב חיוניצא בוקאווינא	69
עזרת נדחים	54
כולל בוקאווינא	54
כולל חיוניצא	54
כולל קרלין	54
כולל בוקארעשט	54
בית התבשיל	54
עזרת נשים הבללית	23
עזרת נשים בנות ירושלם	23
כולל זיבענברגען	30
סה"ה	3357

מיהודים:

הרב הגאון האר"ת שליט"א	23
האדון ד"ר וואללאך	327
האדון ד"ר ארבעלא	109
הג' ר"מ (ע"י הרא"ם)	109
הג' מ' לנדא	109
הרב הגאון מוה"ר ווינאגראד	54
הא' אייזנמאן טבאלטימארע	54
ר"ל שולמאן	54
ר' אפרים כהן	54
ר' ועליג לירער	54
ר"ד פרוסקין	54
מערע ראשע מאנדלשטאם	54
שרה רבקה וויפענבערג	54
ר' יואל בראנד	44
ר' פייוויל יאקובזאהן	46
אסתר בריגער	34
מ' פיינקלשטיין	31
בלום עט לעווי	28
ר' דוד פיינשטיין	27
הרב פרידמאן	27

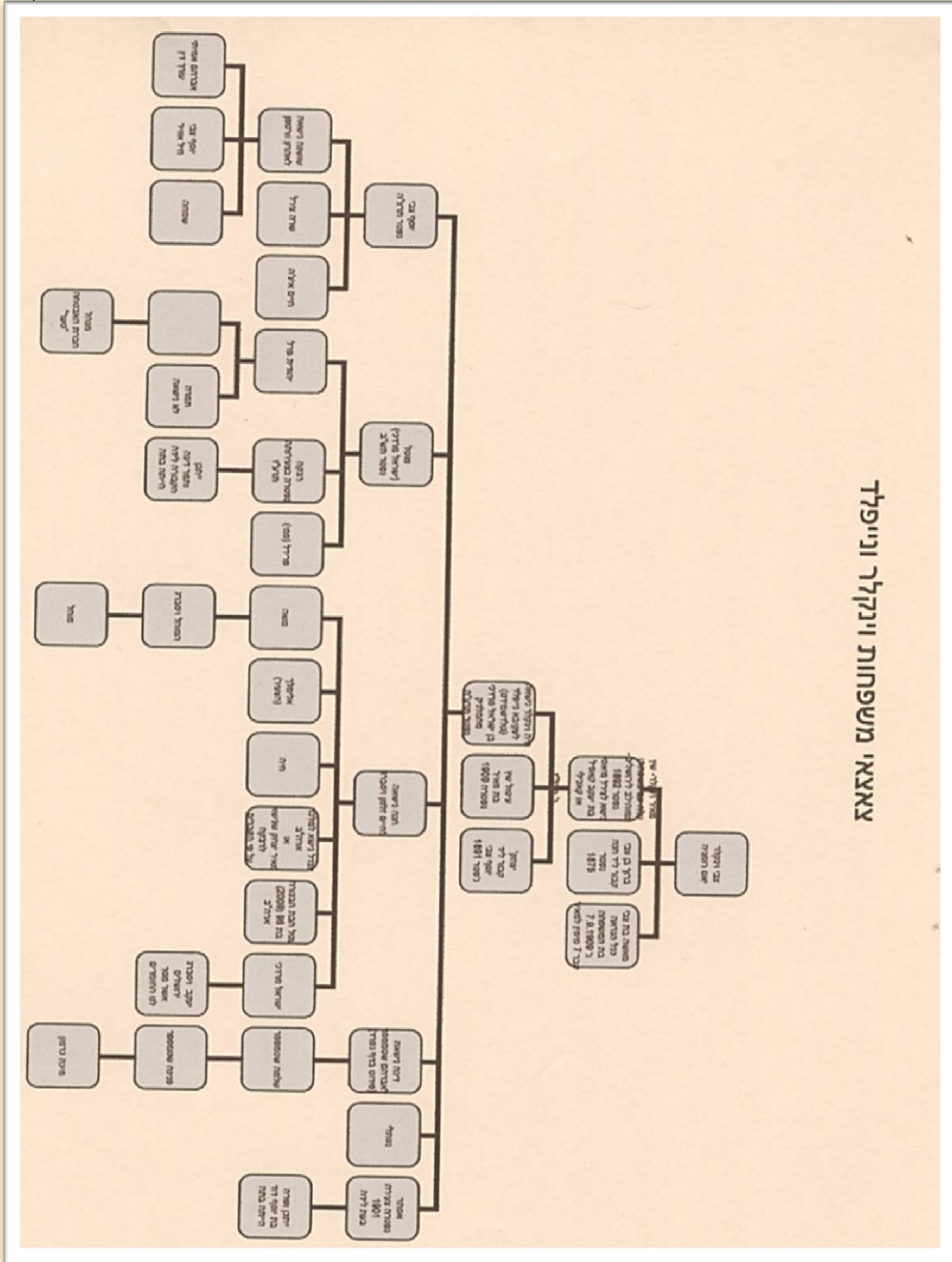
א 23 גרש:	ר' שמואל זאלקינד, ר' שלמה אליאך, ר' יצחק האניג, ר' בנימין ברול, ר' יעקב וועבער, ר' א"נ ליואי, הרב ר"ד אפרת, ר"י שריון, ר"א האכשטיין, ר"א בלוטענמאהל, ר' דוד שפירא, ר' הירש ליב שניאור זאהן, האחים פערלמאן, ר' חיים וואססער, ר' זאב וואלפזאהן, ר' מלכיאל מאני, מ' אסתר רחל נימינסקי, הרבנית מלובלין, אסתר ח' באקאל, מ' אקערמאן, ח' אל' ר' ירוחם, שאפע טחאלאוויץ, זעלדע שטיינבערג.	529	
ר' דוד יעלין	17	10	
א 20 11.	הר"ם פינס, ר"ם רייכמאן, הר"ר אשר-אליעזר לוי, ר' יצחק נחום לעוי, ר' ועליג צוועבער-וניסר, הרב ר' מענכן היילפרין, ר"א האניג, ר' שלמה-עללשטיין, ר"י נאלדוויכט, ר' שלום בן נון, רמ"ם-ווערנער, ר"ש ראטה, ר"י תאג'יר, ר' שמעון דוד.	161	
ס' קעסמלמאן	8	30	
א 20 8	ר"ב בן טובים, ר"ם מאניש זאהן.	17	
א 30 5.	ר"א רוקח, ר"א נאלדמאן, ר"י וויינשטאק, נסים מלימאני, יעקב גורדי, חיים קאניג, שמואל קירשביין, שמואל בן טובים, שמחה סטראו, רמ"ם היילזער, משה ברול, ר' צבי טבאריסא, ר' מאמיל סקענשא, ר"י שו"ב, ר' חיים מוארשא, ר' בנימין-בר"ם, ר"ל סינצבערג, ר' חננאל מוארשא, ר' ישראל איסר לעווי, ר' יוסף עפשטיין, ר"ם רובין, ר"ש ווייסמאן, ר"ם נגול, עדני, ר' עקיבא צורף, ר' מנחם אבא, ר' שבתו מאמעס.	155	10
5800	ס"ח עם הקודם	10	

מ ע ז ה מודיעים לנו בני עדה ישראל שמה כי קבלו סך מאת: ועשרה פראנק מותר כסף הנדבות אשר נאספו בירושלם כטבואר בגליון החולף, ויחלקום ביניהם נפש כנפש, כי כלם עניים ואביונים וגם הסוחרים הקטנים הקטנים כעת רעה הזאת את כל אשר להם, ונשאר עור בעלי חובות לאילי הארץ הלוהצים אוהם. ב"ה לא נפקד איש מכל העדה כעת רבו החללים בעיר, אבל פרנסתם דחוקה עתה מאד, וצריכים עוד לרחמים.

ג. ילדי עקיבא וחיה נייפלד

לעקיבא ולחיה נולדו שלוש בנות ושלושה בנים

(יוסל (יוסף – צבי), מוטל (ישראל מרדכי), נפתלי, אסתר פלדמן,
דינה שטמפפר, חנה וייסברג).

מבין הבנות זכורה לבני המשפחה במיוחד חנה שנישאה לתלמיד חכם בשם ר' חיים זלמן וייסברג, יהודי חסיד בעל זקן עבות אדמוני שגם התמצא היטב בהוויות העולם שמחוץ לכותלי בית המדרש וגם ידע נרחב בהשכלה - כללית והיה בבעלותו בית חרושת לגזוז.

לחנה ולחיים זלמן וייסברג נולדו חמישה בנים ושתי בנות, ובערוב ימיהם נפטרו אחד אחרי השנייה בהבדל של שלושה חודשים, זה קרה עם פרוץ הקרבות של מלחמת השחרור בירושלים, ועוד הספיקו לקבור אותם בהר הזיתים, ממש ברגע האחרון לפני שהעיר העתיקה נפלה לידי הלגיונרים הירדנים.

עקיבא וחיה היו קשורים מאד לילדיהם ונכדיהם.

עקיבא היה פעיל בחיי הקהילה והרבה לשתף את בניו בפעילותיו.

בעיתוני התקופה נוכל למצוא את שמותיהם של עקיבא ובניו כשהם תומכים או מתנגדים לפעולות או לאירועים שונים ובין התורמים "לבית חינוך לעורים".

יהודית אצילי מספרת על עקיבא שהיה מגיע לביתם ולוקח את הנכדים לבלות את השבת בביתם שברחוב חב"ד שבעיר העתיקה.

לצערנו לא הצלחנו להתחקות אחר גלגוליהם של כל ילדי עקיבא וחיה.

יתכן ואם היינו משקיעים יותר מאמצים היינו מגיעים לתוצאות טובות יותר.

אנו מקווים שאולי בעקבות העלאת הספר לאתר המשפחתי יתגלו לנו קרובי משפחה חדשים.

להלן שמות ילדיהם של עקיבא וחיה :

יוסף צבי (יוסל) - נולד 1861.

ישראל -מרדכי שנקרא על שם אביו של עקיבא-נולד 1866 .

אסתר- נולדה 1868.

דינה -אשר נישאה לאברהם שטמפפר נולדה 1870.

נפתלי -נולד 1872

חנה -שנישאה לחיים זלמן ויסברג נולדה 1874.

על פי -מפקדי מונטיפיורי הרי ב-1855 עקיבא הוא בן 18, הגיע מחמלניק חמש שנים בארץ ורווק. ב-1866 הוא נשוי לחיה וילדיהם יוסף בן חמש, אסתר בת שלוש, דינה בת שנתיים,

על פי המפקד מ-1875-עקיבא הוא בן 46 צורף ילדיו יוסף בן 14, מרדכי בן 9, אסתר בת 7, דינה בת 5, נפתלי בן 3, חנה בת שנה.

מתיאם למקור השמות בגנוז המדינה ירושלים					
- 3-09-2009					
מיכל זפט					
שרותי מחקר וקהל					
				260	
1	0	1268		1138	חנה אסתר / אסתר אסתר
		1284			יושנה ונפתלי בן אסתר אסתר
		X 1246		1139	עקיבא / אסתר אסתר
		1286			בן אסתר
		1254			אסתר חנה אסתר
		1289			בן אסתר
		112			אסתר אסתר

רישום בני המשפחה בספר המוכתאר- יוסף, ישראל מרדכי ודינה היו כבר נשואים ועל כן אינם מופיעים ברשימה

לא ברור לנו מיהו אותו מאיר-חיים, יליד שנת 1896 (1312 תורכית) המופיע ברשימה. אפשרות אחת היא כי מדובר בבנו של נפתלי (נפתלי מודה בשנת 1907 לרופא ד"ר פופלס על הצלת בנו כך שיתכן מאד שזהו בנו).

אשתו של נפתלי לא מוזכרת, האם ייתכן שנפטרה?

אפשרות אחרת שהועלתה היא כי מדובר במאיר בנו של אברהם כאשר לפוקד לא נמסרה שנה מדוייקת לגבי תאריך לידתו. (מאיר נולד ב-1900 או 1898) ייתכן ומאיר התגורר תקופה מסויימת בבית הסבא והסבתא כדי לסייע להם.

ויש אומנם עדויות על שליחויות שהוטלו עליו על ידי הסבתא חיה

בע"ה
 תרי"ב אשר נעשה במקומו המזרחי משה מונטיפיורי. השי' בשנת החדש לברי' 5626

Statistical Account of the
 Congregation in the Holy City of
 by order of SIR MOSES MONTEFIORE, BART.
 taken in the year, 5626, A.M.

מספר המשפחה Number in Family	הערות Observations	שם האב Age of Male Father	שם האם Age of Female Mother	שם הילדים וצאצאים Names of their Children Sex, and their ages	מספר ילדים Number of Children	שם האשה Name of the Wife	בני MUNDEL	בנות MUNDEL	מקום מגוריהם Congregation	מקום מגוריהם Property	מקום מגוריהם Place of Birth	שם האב Name
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
20												
21												
22												
23												
24												
25												
26												
27												
28												
29												
30												
31												
32												
33												
34												
35												
36												
37												
38												
39												
40												
41												
42												
43												
44												
45												
46												
47												
48												
49												
50												

מפקד מונטיפיורי-1866

בשנת תרלה לפק

1875

בירושלם עיהק תוז

מכולל וואלין הוושנים

לוח שמונת בני ישראל

הערות	מספר תעודות	מספר הולדים	שמות הילדים	פגור	מעשיהם נשוי ומלאכתם	מדת כספם	עת כואם לאהיק	שני חיהם	מקום בולדתם	ואלה שמותם
	1				סך קרים					
	3		בנו ששיל		יפקד		תרנג	28	ירושלם	י' יוכה
	2				ואה		תרך	52	תולר	י' יתן
	4		בנו יצחק		תה		תרנ	57	יאם	י' נתן
	2		בנו יצחק		דקני		תרנ	56	ירעק	י' נתן יצ
	4		בנו יצחק		רסקה		תרנ	50	ריבניק	י' נתן
	3		בנו יצחק		פרידל		תרנ	25	טראלוי	י' נתן
	1		בנו יצחק		טובה		תרנ	50	ריזן	י' נתן יצ
	2				יפקד		תרנ	68	אויקן	י' נתן יצ
	2				טרי		תרנ	35	הקירעשט	י' נתן
							תרנ	25	קוואפראמל	י' נתן
	2				אלני		תרנ	60	תולר	י' קענדינער יצ
	5		בנו יצחק		כלל		תרנ	36	תיאם	י' מנחם
	8		בנו יצחק		תי		תרך	46	קוואעניק	י' עקיבא
	3		בנו יצחק		אלני		תרנ	35	קאמיניץ	י' עבדי
	4		בנו יצחק		תולד		תרנ	30	תולר	י' עקיבא זלמן
	2		בנו יצחק		תולד		תרנ		קאליין	י' עקיבא

המשפחה במפקד מונטיפיורי-1875-יש שינויים במפקד זה לעומת המפקד בשנת 1866

לצערנו איננו יודעים מה עלה בגורלם של הבן נפתלי ומשפחתו, כך לגבי צאצאיה של אסתר שנפטרה בשנת 1901 בשעת לידה .

גם לגבי יתר הילדים איננו יודעים פרטים רבים.

מי שסייע לנו רבות היה נכדה של חנה- יעקב ויסברג- אומן מחונן, שסיפק לנו פרטים רבים אודות ההיסטוריה של המשפחה.

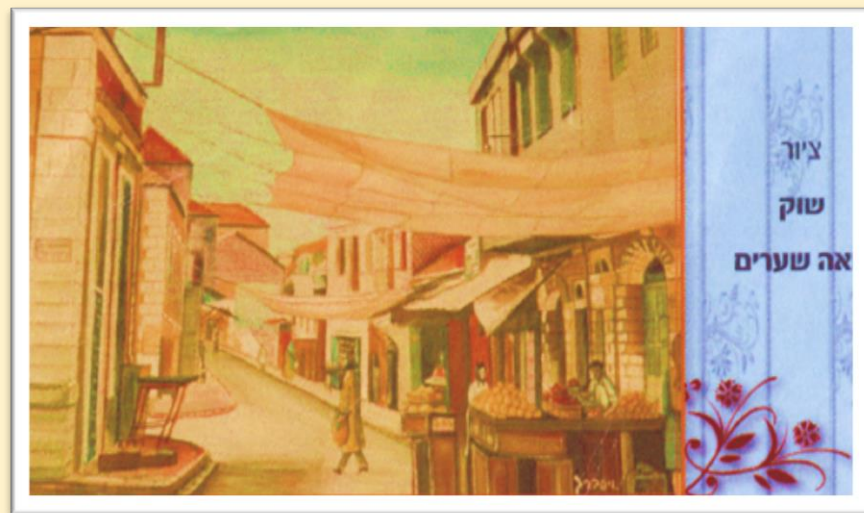
למר ויסברג הגעתי בזכות מקצועו של בן משפחתם שהינו מוהל מפורסם.

זכרתי כי לאחר אחת הבריתות בביתנו הגיע לביתנו המוהל כדי לבדוק את התינוק ואז הייתי עדה לשיחה בין פנינה ובינו בענייני משפחה אשר על פיה הבנתי כי המוהל הינו בן משפחתנו.

ואז כאשר התחלנו לאסוף חומרים התקשרתי לבנו של המוהל וניסיתי לדלות ממנו פרטים .

הוא הפנה אותי לדודו ובזכותו הגיעו אלינו פרטים רבים כולל תמונתו של עקיבא שעוררה התרגשות רבה.

לצערנו לא ידע מר ויסברג פרטים אודות ילדים אחרים של עקיבא וחיה.

מצוריו של יעקב ויסברג נכדה של חנה שהרבה למדנו ממנו על המשפחה
יעקב ויסברג טוען שכשרונו האומנותי עבר אליו בירושה מעקיבא.

היותו לבוש פאר הג'ובה נחשבת לאחד פרטי הלבוש הזוכים לבדיקה דקדקנית של שעטנז - דבר שהציבור החרדי (בפרט החסידים הירושלמים) מאד בררני לגביו. בדיקה בררנית ודקדקנית זו גורמת לעליית המחיר בג'ובה.

את הג'ובה לובשים כלל חסידי ירושלים אשר נטלו על עצמם ללבוש את הלבוש המסורתי של היישוב הישן

חסיד לבוש ג'ובה

יוסף (יוסל) הבן הגדול .

התפרסם בשעתו בזכות עדויות שנתן בשתי ועדות

שהוקמו בעקבות מאורעות שנת 1929 .

בקיץ 1929 פרצו מאורעות תרפ"ט שהחלו בתשעה באב ברחבי הארץ. בעקבות אירועי הכותל ומאורעות תרפ"ט, הוקמו שתי ועדות לצורך הטיפול בענייני הכותל.

האחת ועדת חקירה פרלמנטרית (ועדת שאו) והשנייה-וועדת חקירה בינלאומית.

בוועדות השתתפו גם נציגים של המוסדות הלאומיים, הרבנות הראשית, ואגודת ישראל. בעקבות ועדות אלה מיסדו ב-1930 את תפקיד רב הכותל, שנמסר לרב יצחק אביגדור אורנשטיין.

ועדת הכותל הבינלאומית הגישה את הדו"ח שלה ביוני 1931.

בעקבות דו"ח הוועדות נקבעו תקנות לסדרי התפילה בכותל, שבהן נאסר להניח שם כל חפץ כולל מחיצה, שולחן, ארון או כסא.

הבאת ארון קודש ושולחן לקריאה בתורה הותרה רק בחגים ובימי צום. בימים אחרים נאלצו המתפללים להפסיק את התפילה, וללכת אל בתים באזור, בהם ניתן היה לקיים את קריאת התורה, ולאחר מכן חזרו להמשך התפילה בכותל.

נאסר לתקוע בשופר ליד הכותל, ולכן לא יכלו לקיים את תפילות ראש השנה. למרות זאת, בתפילת נעילה של יום הכיפורים תר"ץ 1930 תקע משה צבי סגל, צעיר מתנועת הנוער בית"ר. ובמשך השנים, הוגנבו שופרות שבהם תקעו עם סיום היום בכל שנה.

למעשה בתקופה זו, מלבד בראש השנה, התקיימו בכותל המערבי תפילות בכל ימי השבוע. בימי חג ושבת היה הכותל הומה מרוב אנשים. גם מבקרים ותיירים רבים פקדו את המקום ותועדו כמדי יום ביומנו של הרב אורנשטיין. בשנת 1946 ביקרו בכותל, לפי הערכתו של רב הכותל, כ-370,000 נפש.

בשתי הוועדות (וועדת שאו 1929 והוועדה הבינלאומית –ועדת הכותל שהגישה מסקנותיה ב-1931) נשמעה עדותו של מי שנקרא בדוחות יוסל קיוועס (דהיינו יוסל בנו של עקיבא).

יוסל סיפר במיוחד על אירוע שהיה כאשר הבחין בעבודות חפירה ליד הכותל כארבעים שנים קודם למתן העדות.

יוסל סיפר כיצד הוא ומכובדי העדה הגיעו לראש העיר הערבי וזה הסכים לריצוף מכובד יותר של רחבת הכותל ובתנאי שהקהילה היהודית תשתתף בהוצאות וכך אומנם נעשה.

יוסל סיפר על היחסים הטובים ששררו בין היהודים לערבים ועשה רושם מיוחד על שומעיו.

הציירת בתיה לישנסקי (אחותה של רחל ינאית בן - צבי) שהתרשמה מאישיותו- ציירה אותו תוך כדי מתן עדותו והשאירה לנו מזכרת ממנו התלויה עד היום בבית צאצאיו.

וועדות החקירה היו זקוקות להוכחות של בעלות הישוב היהודי על המקום הקדוש להם.

בזמן שהתנהל הדיון בפני ועדת החקירה, הופיע שם מטעם הערבים עו"ד ערבי בשם עבדול-אל-הדי מחברון, יוסל בפנותו אליו, דיבר בגוף שני, בלי גינונים של כבוד כפי שמגיע לעו"ד מכובד, וזה נפגע ונעלב מאד והתלונן על יוסל שמזלזל בכבודו. "כיצד אני יכול לפנות אליך כרצונך, עול ימים שכמוך" ענה לו יוסל, "ואני הרי הייתי מוזמן לחגיגת ברית המילה שלך". כאשר שמע זאת העו"ד המכובד, השתנה יחסו ליוסל, נשק לו, והחל לפנות אליו בכבוד הראוי לאדם זקן ממנו ומכובד.

נקודת משטרה בכניסה לסמטת הכותל, 1933

"אני החתום מטה, יוסף בן עקיבא גולדשמיד, (גולדשמיד=צורף הוא הכינוי שניתן לעקיבא אשר שם משפחתו היה למעשה-נייפלד) .

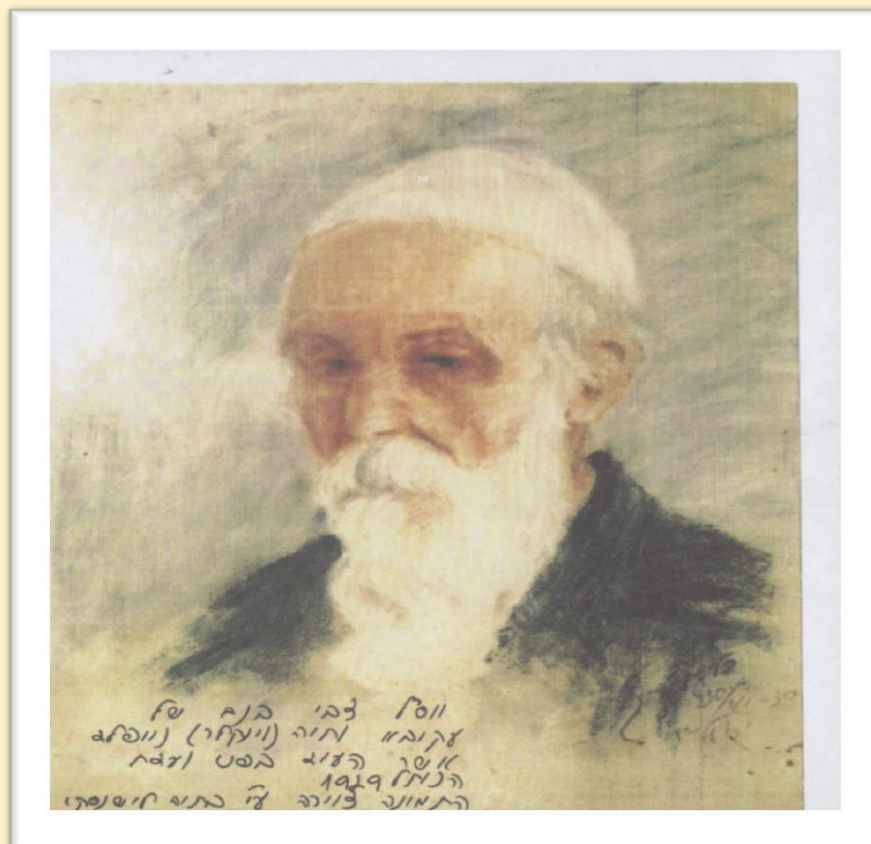
כך הציג את עצמו יוסל בפני הלורד ארליי (Erleigh) בשעת מתן עדותו .

PALESTINE COMMISSION ON THE DISTURBANCES OF AUGUST 1929

"אני החתום מטה יוסף בן עקיבא תושב ירושלמי, יליד ירושלים בן שבעים שנה, הנני מוסר את הפרטים הידועים לי בעניין הכותל המערבי :

אני זוכר לפני שלושים וחמש עד ארבעים שנה, כשנרצפה על ידי הרצפה על יד הכותל הקיימת עכשיו, מקודם היתה הרצפה מבלטות דקות מאבן דקה ויפה כמו שיש אבל לא חזקה. שהתחילו לתקן את ריצוף הרחובות בכל העיר העתיקה, עשו קודם את התיעול, (תעלות השופכין) וזה נמשך שנתיים עד שלש

שנים, עד שהגיעו אל הכותל המערבי. כשהגיעו אל הכותל המערבי, עקרו את הרצפה וחפרו תעלת שופכין ובנו אותה מאבנים. כשראיתי את זאת התחלתי לצעוק.

יוסף ניפולד (יוסל קיבעס) - התמונה צויירה על ידי בתיה לישנסקי אחותה של רחל ינאית בן צבי.

התמונה הייתה תלוייה בביתו של הנכד עו"ד וורטמן-אמיתי שהיה קצין עוד במשטרת המנדט

יצחק בן צבי הכיר את יוסל שאליו היה מצטרף לספורים בעיר העתיקה.

יוסל התמחה בליווי והדרכת טיולים.

הלכתי אל שני אנשים שהיו הגדולים בירושלים, והם ר' זלמן בר' נחום המנוח, וגם ה' יצחק רוקח המנוח.

עם שניים אלה האחרונים שהיו גדולי העיר, הלכנו אל הכותל וראינו את התעלה. הם החליטו ללכת אל ראש העירייה סלים אפנדי חוסייני. הלכנו כולנו אל סלים אפנדי חוסייני וטענו: כיצד יתכן שמקום קדוש ליהודים יסדרו תעלת שופכין ותחת רגלי המתפללים תהא קיימת תעלה? סלים אפנדי חוסייני ראש העירייה נתן צו תיכף לשבור את התעלה.

למחרת הלכנו עוד פעם אל ראש העירייה והודינו לו על הצו שלו, ושאלנו אותו בדבר הרצפה מה דעתו, כיצד הוא רוצה לרצף ובאיזה מין אבנים. הוא השיב: באבנים פשוטות כמו כל הרחובות. אמרנו לו: לא יפה בשביל העולם שמקום קדוש כזה תהיה רצפה מאבנים פשוטות. על זה השיב סלים אפנדי בדברים הללו: אתם מתפללים שם וזה משמש לכם בית-הכנסת ושנחנו ניתן את הוצאות הריצוף? אנחנו (העירייה) לא נוציא כסף בשביל זה, אם אתם רוצים הביאו מרצפות משלכם כרצונכם ותעשו כאוות נפשכם.

ה"ה רוקח ור' זלמן הנ"ל שלחו אותי לבית לחם לקנות בלטות בשביל הרצפה. הלכתי לבית-לחם והבאתי משם בלטות ואלו הן שנמצאות עכשיו על המקום. כאשר הבאתי את הבלטות, סלים אפנדי חוסייני קרא לה"ה רוקח וזלמן ואמר להם: אם אתם מרצפים את הרצפה בעצמכם הרי דרוש לכם רישיון מאת הממשלה. שניים האחרונים הגישו בקשה אל הפח'ה, והפח'ה, עשה עליה את הערות הדרושות, והבקשה הועברה אל העירייה, והעירייה נתנה את הרישיון הדרוש. הכסף שהיה דרוש לתשלום מחיר האבנים ושכר העבודה, ניתן מאת היהודים, הן אנשים פרטיים והן הכוללים. אני הייתי שמש בחברה קדישא והייתי קונה אבנים בשביל מצבות, ולכן נמסרה לידי קניית אבנים, אבני בית-לחם חזקות מאד ולכן בחרתי באלו. אני הייתי מבקר את הכותל המערבי לפעמים קרובות ותכופות מאד. בעת עצירת גשמים היו יוצאים אל הכותל ואמרו סליחות ותקעו בשופר, בעת מחלות או גזירות על היהודים בחו"ל, היו מתפללים על-יד הכותל. בית הקאדי היה על גבי המחכמה, והוא וגם כל חברי המחכמה היו שומעים משם את קול השופר והתפילה של תיקון חצות, ומעולם לא הפריעו ולא מחו. מים הייתי רואה תמיד על-יד הכותל, במים השתמשו בשביל רחיצת הידיים לצורכי הכוהנים שעלו על הדוכן לברך את הקהל. ספסלים ארוכים הייתי רואה תמיד על-יד הכותל, ותמיד היו מכניסים את הספסלים לחצר הסמוכה למשך הלילה.

אני תח"מ יוסף בן עקיבא גולדשמיט תושב ירושלים יליד ירושלים
בן 70 שנה הנני מוסר את הפרטים הדרושים לי בענין הכחל המערבי :

אני זוכר לפני 85-40 שנה כשנרצפה על ידי הרצפה ע"י הכחל הקימה עכשו
מקודם הייתה הרצפה מבלטות דקות מאבן דקה ויפה כמו שיש אבל לא חזקה. **בשנת**
כשהתחילו לחקן את רצוף תרחובות בכל העיר העתיקה - עשו קודם את התעול
(העלות השופכין) וזה נמשך 2-3 שנים עד שהגיעו אל הכחל המערבי. כשהגיעו
אל הכחל המערבי עקרו את הרצפה והפרו העלה שופכין ובנו אותה מאבנים
כראיתי את זאח התחלתי לצעוק והתנגדתי להעברת התעלה דרך כל אורך הכחל.
הלכתי אל שני אנשים שהיו הגדולים בירושלים והם ר' זלמן בר' נחום המנוח
וגם ת' יצחק רוקח המנוח אני עם שנים האחרונים שהיו גדולי העיר הלכנו
אל הכחל וראינו את התעלה. הם החליטו ללכת אל דאש העירייה סלים אפנדי **אצ**
תוסיני. הלכנו כלנו אל סלים אפנדי תוסיני ומענו כיצד יתכן שבמקום קדוש
ליהודים יטדרו העלה שופכין ותחת רגלי המחפלים תחא קיימה תעלה סלים אפנדי
תוסיני ראש העירייה נחן צו תיכף לשבור את התעלה. **לשבור לשבור** ושברו את -
התעלה למחרת הלכנו עוד פעם אל ראש העירייה ותודינו לו על הצו שלו. וסאלנו
אותו בדבר הרצפה מה דעתו. כיצד הוא רוצה לרצף ובאיזה מין אבנים הוא
חשיב : באבנים פשוטות כמו כל תרחובות. אמרנו לו לא יפה בשביל העולם שבמקו
קדוש כזה תהיה רצפה מאבנים פשוטות. על זה השיב סלים אפנדי בדברים הללו:
אחם מחפלים שם וזה משמש לכם בית-הכנסת ושאתנו ניהן את הוצאות הרצוף.
אנחנו (העירייה) לא נוציא כסף בשביל זה. אם אתם רוצים הביאו מרצפות משלכם
כרצונכם והעשו כאות נפשכם. ה"ה רוקח ור' זלמן הנ"ל שלתו אחי לביה-להם
שנמצאות עכשיו על הסקום. הלכתי לביה-להם והבאתי שם בלטות זאלו תן
לה"ה רוקח וזלמן בר' נחום ואמר להם: אם אתם מרצפים את הרצפה בעצמכם הרי
דרוש לכם רשיון מאח הממשלה. שנים האחרונים הגישו בקשה אל המפה"ה ותפיה
עשה עליה את הערות הדרושות והבקשה הועברה אל העירייה והעירייה נתנה את
הרשיון הדרוש. תכסף שהיה דרוש לחשלום מאויר האבנים ושכר העבודה ניהן מאח
היהודים תן אנשים פרטים והן הכוללים.

אני הייתי שמש כו"ק והייתי קונה אבנים בשביל מצבות ולכן נסמרה לידי
קניח אבנים. אבני ביה-להם חזקות מאד ולכן בחרתי באלו.

אני הייתי מבקר את הכחל המערבי לפעמים קרובות והכנפוח מאד.

בעת עצירת גשמים היו יוצאים אל הכחל ואמרו מליחות וחקעו בשופר
בעת טחלות או גזרות על היהודים בכו"ל היו מחפלים ע"י הכחל.

בית הקאדי היה על גבי המחכמה והוא וגם כל חברי המחכמה היו שומעים
מסם. את קול השופר ותהפלה של חקון הצות, ומעולם לא הפריעו ולא מיתו ב"ז

מים הייתי רואה חמיד ע"י הכחל. במים השחממו בשביל רהיצה הידים ובי
לצרכי הכהנים שעלו על הדוכן לברך את הקהל.

מטפלים ארוכים הייתי רואה חמיד ע"י הכחל וחמיד היו מכניסים את
מטפלים לחצר המטוכה למשך תלילת.

Abu Kas Selim Gf.

תצהירו של יוסל המצוי בארכיון הציוני

מסמכים מעדויותיו של יוסל מועדת שאו 1929 וועדת הכותל הבינלאומית מ- 1930

856

PALESTINE COMMISSION ON THE DISTURBANCES OF AUGUST, 1929.

23 December, 1929.]

YOSSEL KIVES.

[Continued.]

YOSSEL KIVES called and sworn.

Examined by Lord ERLIGH.

Lord Erleigh: I am in a little difficulty about the interpreter. This witness speaks Yiddish and not Hebrew, but I have Dr. Joseph here, who is a member of the English Bar and can speak Yiddish.

(Dr. Joseph interpreted the evidence.)

Chairman: Where does this witness come from?

21,486. *Lord Erleigh:* Jerusalem. I think that you are 70 years of age and were born in Jerusalem, and have never left Palestine?—Yes; I have been to Trans Jordan.

21,487. But no more extensive voyage?—No.

21,488. I want to ask you this. Do you know the pavement in front of the Wailing Wall?—Yes.

21,489. Do you know anything of the circumstances in which the actual paving stones of that pavement came to be put there?—Yes.

21,490. Can you tell us where those stones came from?—From Bethlehem.

21,491. How do you know that?—I bought them, not with my own money.

21,492. About how long ago was that?—Between 35 and 40 years ago. I cannot say definitely.

21,493. By whose orders did you buy them?—I do not think we need bother about details like names—were they Jewish gentlemen or not, who ordered you to buy them?—They were two Jewish gentlemen.

21,494. You said that you did not pay for them. Do you know who did pay for those stones?—Yes.

21,495. Who?—Two persons collected the money from institutions.

21,496. Was one of the Institutions HaVa'ad HaKelali?—Yes.

21,497. (To the Commission): Do you remember Mr. Solomon producing in his evidence an account book with some entries of this?

Chairman: Yes, I do.

21,498. *Lord Erleigh:* Were those stones put there with the permission of the Turkish Government?—Yes.

21,499. Do you know who gave the permission?—The Pasha.

21,500. Do you know his name?—About that time the Pashas were being changed. One Pasha was here for a long time but he was changed and a new one came.

Cross-examined by Mr. SILLEY.

21,511. *Mr. Silley:* What was your business at that time?—I was beadle of the Burial Society.

21,512. How long ago was that?—I cannot say exactly; it was about 35 or 40 years ago.

21,513. *Chairman:* He was a Shammas?—Yes.

21,514. *Mr. Silley:* Were you on intimate terms with the Pasha?—No, but Mr. Isaac Makare was.

21,501. Was he present when permission was given?—Yes.

21,502. To whom was it given?—It was at the Municipality that permission was given to the two Jews.

21,503. What was the condition of the ground in front of the Wall which made repaving necessary?—The streets round there were paved with tiles. They were bad tiles, and then the Municipality of Jerusalem was paving its streets. They would take up the old tiles and arrange canals for sewerage and cover them, and then repave the street. This was taking effect for a long time until one night we came down to the Wailing Wall and we saw all these tiles up and the canals being made for sewerage, and dirty water was passing through.

21,504. That was at the pavement, was it?—In the middle of the pavement.

21,505. Now did you report that to anybody?—I informed a gentleman named Rabinovitch.

21,506. And that is how permission came to be obtained for a new pavement to be put there?—Yes.

21,507. Was most of the town being repaved with small stones?—Yes, the other streets were being repaved with small stones.

21,508. This was repaved with large stones, as we can see?—Yes.

21,509. Is that why the Jewish community had to pay themselves instead of the Turkish Government paying for the large instead of the small stones?

Chairman: I thought you meant the rest of that particular district, the Wakf.

Lord Erleigh: I was only concerning myself with the Wailing Wall pavement.

Chairman: Would that be the Government? If it was private property of the Moslems, they would probably be doing it themselves.

Lord Erleigh: For this purpose the only point is who paid for this.

Chairman: You said "instead of being paid for by the Turkish Government." It may not have been the Turkish Government.

21,510. *Lord Erleigh:* No, it may not have been. Was the reason why the Jewish gentlemen collected money for paving stones that if they wanted big paving stones you had to pay for them yourselves?—Because they had opened up these sewerage canals.

21,515. Did it take two days to get the permission?—Naturally it took several days.

21,516. You do not know, of course, what the Pasha did?—He signed the order to the Municipality.

Mr. Preedy: I have no questions.

(The Witness withdrew.)

TRANSLATION FROM HEBREW.

Mr. Mordecai Solomon informs us as follows:-

In a pamphlet entitled "Shemesh Sedakah", being the financial statement of the Supreme Committee of the Kolelim in Jerusalem for the year 5655 (1894-95) there is an entry for a sum of (equivalent to 10 Napoleons) for the repair of the Wailing Wall pavement. The amount in question is also recorded in the account books of this institution: the ledger, the journal, etc.

An old Jew by the name of Yossel Kives (Joseph b. Akiba Goldschmidt) tells the story of this entry. In the year referred to above, the Moghrabi neighbours of the Wailing Wall wanted to dig a cesspit in the area of the pavement. On his visit to the Wall on a Friday he saw them at work and went and apprised Reb Zalman ben Nahum, a public figure of the Jewish community in Jerusalem, and Reb Yishak Rokach. These two gentlemen went to see the then Mayor (Selim Effendi) who prohibited the digging of the cesspit, and the square in front of the wall was paved at the expense of the Jews. The funds, which come to a considerable amount were collected by the aforementioned Reb Zalman. The Supreme Committee of the Kolelim contributed 10 Napoleons.

A number of Jews still living in Jerusalem remember the circumstances very well; for example, Reb Israel Mordecai and Reb Alter Hishnitzky, but Reb Yossel Kives was actively engaged in this matter, and such details as the exact number of "balotes" (flagstones) he purchased and the name of the parties from whom he purchased them are still preserved in his books.

It is suggested that our Counsel be advised of these facts and Joseph Kives be summoned to give evidence before the Commission of Enquiry.

שיבת ארץ ישראל
יום שישי 23-12

סילי: כמה זמן היית בחברון? - באג'איו: מעודי, אני ואבותי ואבות אבותי, מזה 400 שנה. - היית בטוב עם הערבים? - כן. - עד מתי? - עד היום האחרון לפני המאורעות. - הקרה לך רע ב'1920 או ב'1921? - הערבים רצו להתנפל אבל לא יכלו בגלל מאמצי המושל. - מתי היתה הרמיזה הראשונה להתנפלות מאז אתה הי בחברון? - השנה. - ומה היה ב'1921? - הם התאספו ורצו להתנפל, אבל לא פגעו באיש. הלכתי אז אל המושל עם אחד מידידי, אבל לא מצאנו אותו. נפגשנו אז עם אחדים מהמנהיגים הערבים והם אמרו לנו שאינם רוצים להתנפל על היהודים, כי היו תמיד אתם בידידות רבה. - מה ראית ב'16 באבגוסט? - ראיתי ב'16 באבגוסט שני שיכנים ו'30-40 איש סביבם. - אמרתי, כי דום הביטו בכעס עליך. החושב אתה, כי איימו עליך? - לא. - כשאמרו לך שיש להם הוראות לחכות עד יום ו', דעתך היא, כי באמת חשבו כך? - זהם דברו גלויות, לא רמזים ולא השערות. הם אמרו: אתם היהודים רוצים להדור אל המסגד. - מתי הודעת על הדבר? - באותו יום הודעתי לנשיא ועד הקהלה היהודית. איני יודע אם מסר את הדבר למשטרה, אבל אני בקשתי ממנו כזאת. - אתה אומר כי עארף אל עארף נאם? - נושא המכתבים של חברון הודיע לי כזאת, ואני הודעתי זאת למשטרה אחרי הפרעות. - היודע אתה, כי לא נכונה הידיעה שהוא נאם? - יתכן.

עדורגו של הזקן ר' יוסף קיויס על תקון הכותל

אחרי חיים באג'איו העיד יוסף קיויס, זקן ירושלמי, המדבר רק אידיש. העד בן שבעים, נולד בירושלים ולא יצא מימיו את גבולות הארץ. ביקר רק בעבר-הירדן. חבוש כפה לבנה לראשו, ולבוש כפתן בעל פסים צהובים ושחורים.

אירלי: היודע אתה כיצד הובאו אבני רחבת הכותל למקומם? - העד: כן. - מאין הובאו? - מבית-לחם. - מנין לך? - אני שקניתי אותן. - מתי? - לפני 40-45 שנה. - בפקודת מי? - בפקודת יצחק רוקח, הכנס סלמון זרבי נחמן. אלה השיגו כסף ממקורות שונים והיעד הכללי. - ההיה להם רשיון מאת הממשלה התורכית? - כן, הפחה נתן את הרשיון. הייתי נוכח בשעה שנתן. - מה היה מצב הרחבה בטרם ריצפוה אבנים? - לפנים היו הסימטאות מסביבה מרוצפות מרצפות שנתישנו ונשברו. העיריה עקרה אותן וחסרה ביב באמצע הסימטה. בערב אחד הלכתי אל הכותל יחד עם עוד איש וראינו כי המרצפות אינן. אמרו לי ללכת לבית-להם ולקנות

אבנים גדולות. את הסימטאות רצפנו אבנים קטנות. רק לפני הכותל קבענו אבנים גדולות.

סילי: מה היתה עבודתך אז? - העד: שמש ב'חברה קדישא'. - היית יריד קרוב לפחה? - אני? לא. - זמן רב עבר עד שקבלו את הרשיון? - מובן שעברו כמה ימים. - האינך יודע אם הפחה התייעץ עם מישהוא? - איני יודע מה שעשה הפחה.

ועדת הכותל הבין-לאומית והצד היהודי

משמאל לימין: בָּרד (שוויץ), לופגֶרין (שוודיה, יו"ר), סהלין (שוודיה, מזכיר), בֶן־קימפֶין (הולנדיה);
 הסטינוגרפיסט הרשמי (יוני); בֶן־צבי; בֶן־שמש; ד"ר מרדכי אליאש; בֶר־אדון; דוד ילין;
 המתורגמן העברי הראשי י. עבאדי; הרב עוזיאל (כתור עד).

משפט הכותל

דין וחשבון ועדת הכותל המערבי
 הבין-לאומית

השתלשלות הענין; החקירות והעדויות בירושלים;
 התזכיר היהודי; פסק הדין; דבר המלך

עם תמונות

תל-אביב, תרצ"א
 יצא לאור על-ידי הוצאת ספרים 'תל-אביב', ת.ד. 373, ת"א

הישיבה הראשונה

הישיבה הראשונה של ועדת הכותל התקימה ביום השני, 23 ביוני 1930, ב־9 בבקר, בבית הממשלה בירושלים, והיתה סגורה בפני העתונות. נוכחו בה חברי הועדה, מזכירה והמתרגמים הראשיים של הממשלה, בתור באי כחה של הממשלה נוכחו ה"ה דויס, בנסביטש ומברוגורדטו. הם נוכחו רק בישיבה זו, והממשלה אינה מופיעה כצד לפני הועדה. מצד היהודים נוכחו העו"ד אָליאש, ד. ילין והרב מ. בלוי. מצד הערבים: העו"ד עוני עבד אל האדי, ג'מאל אל חוסייני, העו"ד פכרי חוסייני (אחי המופתי), שיך חסן אבו סועוד, אמין תמימי ואמין עבד אל האדי.

הישיבה נפתחה ע"י יו"ר הועדה ה' לופגריין בנאום רשמי זה:

נאום היו"ר

אדונים!

בגשתנו לעבודה בתפקיד שהופקד בידי הועדה, חשבנו לחובתנו להודיע קודם כל על הדבר למוסדות הגבוהים, שלפי ידיעתנו הם הם באי הכח הנכונים של שני הצדדים המעוניינים. ישיבת היום נתכנסה למטרה זאת. בתור יו"ר הועדה אני מתכבד להביע תודות לכל הגבוהים, שלפי ידיעתנו הם הם באי הכח הנכונים של העדות. הועדה מעריכה ביחוד את נוכחותם של באי הכח רמי המעלה של ממשלת א"י, של המועצה המושלמית העליונה ושל הרבנות הראשית.

מטרת הועדה ועקרונותיה

כאמור במכתב ההזמנה, אעורר בפגישה זאת את שאלת הפרוצידורה, שיש בה, במקרה מיוחד זה, ענין חשוב במאד גם לצדדים וגם לוועדה. רוצה אני בכל זאת לומר בראשונה מלים אחדות על המסיבות שבהן נבחרה הועדה, על המטרה שלנגד עינינו ועל העקרונות שינהלנו במשך הישיבות. כפי שידוע לנו, הציעה ועדת החקירה למאורעות אשתקד לממשלת הוד מלך בריטניה, שתמונה ועדה אד-הוק (מיוחדת) לשם קביעה מוקדמת של הזכויות

לתפילתנו, כשאנו מזלזלים במצוה זו של הפרדת הנשים מהגברים בשעת תפילה על יד הכותל? מיד עמדו והקימו מחיצה. מאות יהודים נהרו או, צמים ומתענים, אל הכותל להתפלל על הגשם.

עוני עבד אל האדי מערער על עדות שבכתב: תבוא האשה ותעיד במו פיה! – אליאש: הלא אני מעונין בעדות זו, וודאי שהייתי מביא את העדה, אבל כיון שאיננה, דומני, כי הצהרה כתובה שנמסרה בשבועה לפני שופט יש לה תוקף מספיק.

העד היהודי הראשון

אליאש מודיע, כי לפי שעה אלו הן התעודות שיש בידו להביא והריהו מוכן לקרוא לכמה עדים המחכים בחוץ. הראשון – יוסף גולדשמיט, המכונה יוסל עקיבא'ס.

מופיע העד. עבד אל האדי דורש להשביעו. אליאש סבור, כי אין לכך מקום לפני ועדה זו. היו"ר מודיע, כי אין לוועדה סמכות להשביע. מתברר, כי העד הופיע גם לפני ועדת שאו והושבע שם. אליאש מציע כי בשעת צורך ימסרו העדים הצהרה בשבועה מפני שופט. עבד אל האדי בשלו: בענין דתי מפסידה העדות הרבה מערכה אם לא תימסר בשבועה. היו"ר מודיע על התיעצות. חברי הועדה וב"כ הצדדים פורשים לחדר אחר. כעבור חצי שעה חוזרים והיו"ר מודיע, כי בהסכמת הצדדים הוחלט שלא להשביע, ורק כשיהיה רצוי לאחד הצדדים ישבע העד על עדותו לפני שופט. הועדה תדון ותחליט על יסוד העובדות והערכת הפרטים השונים. דיינו אם באי כח הצדדים יזהירו את העדים שידברו אמת.

ר' יוסל עקיבא'ס: אני אדבר רק דברי אמת, אותה האמת שאני יודע. אליאש חוקר את העד.

איך רוצפה רחבת הכותל

יוסף בן עקיבא גולדשמיד בן 70. יליד ירושלים. כל ימיו דר בה. היה שמש לחברא קדישא, שבראשה עמד ר' יצחק רוקח. ביקר תדיר על יד הכתל, אם לתפילה או ללוות תיירים. לרוב היה הולך שמה בערבי שבתות, וכן בכל יום סגריר וגשם, פן יחסר איש למנין. פעם – לפני 35 או 40 שנה, בדיוק איננו זוכר – הלך לכותל ביום ר' אחה"צ. היום היה זועף מאד. כשבא לכותל, לא מצא שם איש, רק ראה ערמות עפר שנערמו מתוך חפירת ביב לאורך הכותל, כמדומה לו בצד השמאלי. ראה שמש מרוקאי יוצא מהבית,

שאלו: היש יהודים מתפללים כאן? ענה לו, כי לא יכלו לעמוד מפני ערמות העפר והלכלוך—הנה הם בפנים, בחצר שמתחת לבית הדין הדתי של המושלמים. נכנס ומצא תשעה שלא התפללו מנחה מחוסר עשירי, ועתה כבר החשיך ושעת המנחה עברה. שאלם, אם ירשו לבנות ביב לאורך הכתל. אמרו: אי אפשר לעשות כלום עד אחרי השבת.

אחרי השבת הלך אצל אחד מראשי העדה, ר' זלמן בר' נחום. יחד הלכו ביום א' אל הכותל ומצאו את הדלת (של החצר?) סגורה. פנה לר' יצחק רוקח, שהיה לו שיח ושיג עם השלטונות, באשר היה קבלן בדרך יפו—ירושלים. שלשתם הלכו לכותל ומשם אל ראש העירייה סלים אפנדי. באו, צלצלו. פתח משרת כושי. אמר לו, כי פלוני אלמוני—שני הרבנים—באו לראות את סלים אפנדי. מיד נתבקשו להכנס. אף הוא, יוסף, נכנס אתם. ר' זלמן פתח בבכי ור' יצחק רוקח התחיל מתהנן: „כיצד זה עלה על דעתכם לחפור תעלה ולבנות ביב לאורך הכותל המערבי, מקום תפילת היהודים?“ מיד פקד סלים אפ' להפסיק את המלאכה, ולא עוד, אלא להרוס מה שנבנה. אפשר שחלקים נשארו, אבל רובו של הביב נהרס. כעבור יומים שוב הלכו הפרנסים אל סלים אפ' להודות לו על פעלו. בהודמנות זו עוררו את שאלת הריצוף של הרחבה. ראש העירייה אמר, כי ברצונו לרצף את המקום באותן האבנים שריצפו בהן אז את כל רחובות העיר. אמרו לו, כי לא יהיה זה לפי כבוד המקום, באשר עד שיגיעו המרצפים לכותל—הם התחילו משער יפו—ישתמשו כבר בכל האבנים הטובות ולא תשאר בידם אלא הפסולת. סלים אפ' אמר, כי אין את גפשמם לשאת בהוצאות מיוחדות בשביל מקום הקדוש רק ליהודים. באותה מסיבה קם איש מראמאללה ואמר (ליהודים): „האמנם תתרוששו אם תרצפו את המקום על חשבונכם?“ סלים אפ' אמר, כי יכולים אנו להזמין את האבנים הרצויות לנו.

אז שלח ר' יצחק רוקח את העד לבית-לחם להביא משם אבני מרצפת גדולות. הלך והביא את האבנים שבהן מרוצפת הרחבה עד היום הזה. עברו עוד ימים אחדים וסלים אפ' שלח לקרוא את הרבנים והודיע להם, כי אם ברצונם לרצף—עליהם לקבל רשיון. מיד הגישו בקשה לפחה והלה העביר את הענין לעירייה. מגישי הבקשה היו ר' יצחק רוקח ור' זלמן בר' נחום, בשם החכם באשי. בעצמם לא יכלו להופיע לפני מוסד ממשלתי, כי הראשון היה נתין אוסטרי והשני פרוסי, העירייה נתנה את הרשיון והרחבה רוצפה. את הכסף שילם הרב רוקח. הוא ור' זלמן אספו את הסכום, שום מוסד מושלמי לא התערב

יול'ס עק'מא'ס

מחור סיאק"י

29.6.1930 ז' 3

גביית עדיירות בוועדת הכותל

עדיירות של גב הנה לנדוי

ר"ר אליאש סקריא את ערותה הנוטריונית של הגבי הנה לנדוי (מנהלת בית הספר לנגינת) שהשאירה בידי ועדת הכותל לפני צאתה לחוץ לארץ. גבי לנדוי באה לירושלים ב1889 ומאז התפללה על יד הכותל בכל ערב שבת ובכל חג. היא לא שמעה על שום מריבה בין יהודים ומושג למוסר ע"י הכותל. היא היתה מוסלמת 2 נדרש מורקים ליהודי, בכדי שיטאטא את הסמטא המד בילה לכותל. אבל אחרי כן הרליה מזה, כי האיש הראונו לפנינו, שאין תועלת בעבודתו, מכיון שהשכנים הערבים זורקים החוצה את האשפה מבתיהם. לפעמים, כשאזזה אורח התנגד להיפעת הנשים ע"י הכותל, היו מעמידים מתיצה. כך היה בשנת תרס"ב, כשהתפללו לנשם ע"י הכותל.

עוני ביי מתנגד לעדות שבכתב. אליאש אומר, שגרות זו שנמסרה בשבועה לפני שופט יש לה תוקף מספיק.

אחרי כן עוברים לגבית עדיירות בעל פה. הראשון מעיר יוסף עקיבא. עבד אל האדי דורש להשיגועו. היו"ר מודיע, כי אין לועדה סמכות להשיגועו. עבד אל האדי עומד בשלו. היו"ר יחברי הועדה מהלויטים על התיעצות, ובעבור חצי שעה יוצאים. היו"ר מודיע, כי החלט שאל להשיגועו, בהכחמת שני הצדדים; כשיהיה רצוני לאחד הצדדים ישמיעו את העד לפני שופט.

ה' י ו ס ל ע ק י כ י א ס מספר, איך רוצפת יחבת הכותל. פעם אחת. לפני 35 או 40 שנה — הלך לכותל בערב שבת אהה"צ. ואה ערמוך עפר שנערנו מחמת הפידה ביב, לאורך

הכותל. אחרי השבת הלך אל ר' זלמן ב"ר נהום, אבד מראשי העדה. הם פנו לרב רוקה, שהיו לו ענינים עם השלטונות שלשחם — יוסף עקיבא, ר' זלמן ב"ר נהום והרב רוקה פנו אל ראש העיר ריה סלים אפנדי. ר' זלמן געה בכנה, כיצד זה עלה על רעתכם לחפור תעלה לאורך הכותל, מקום הפלת היהודים? מיר נענה להם סלים אפנדי, הוא צוה להפסיק את המלאכה והחרום פה שנכנה. בהודמנת זו התעוררה שאלת הריצוף של המקום. הם דרשו, שירצפו את המקום באבנים טובות כהתאם לכבוד המקום, סלים אפנדי אמר, כי אין הם רוצים לשאת בהוצאות טיזהרות בשביל מקום שהוא קדוש ליהודים. והנה קם איש ממשאללה ואמר ליהודים: "האמנט תחרוששו, אם הרצפו את המקום על השבונכם?" או שלח ר' יצחק רוקה את העד לבית להם להביא מיטם אבני מרצפת גדולות. העד הלך והביא את האבנים, שבהן מרצפת הרחבה עד היום הנה. אותו סלים אפנדי הוא אביו של מוסה כאזום פשה, ראש הועה"פ הערבי כיום.

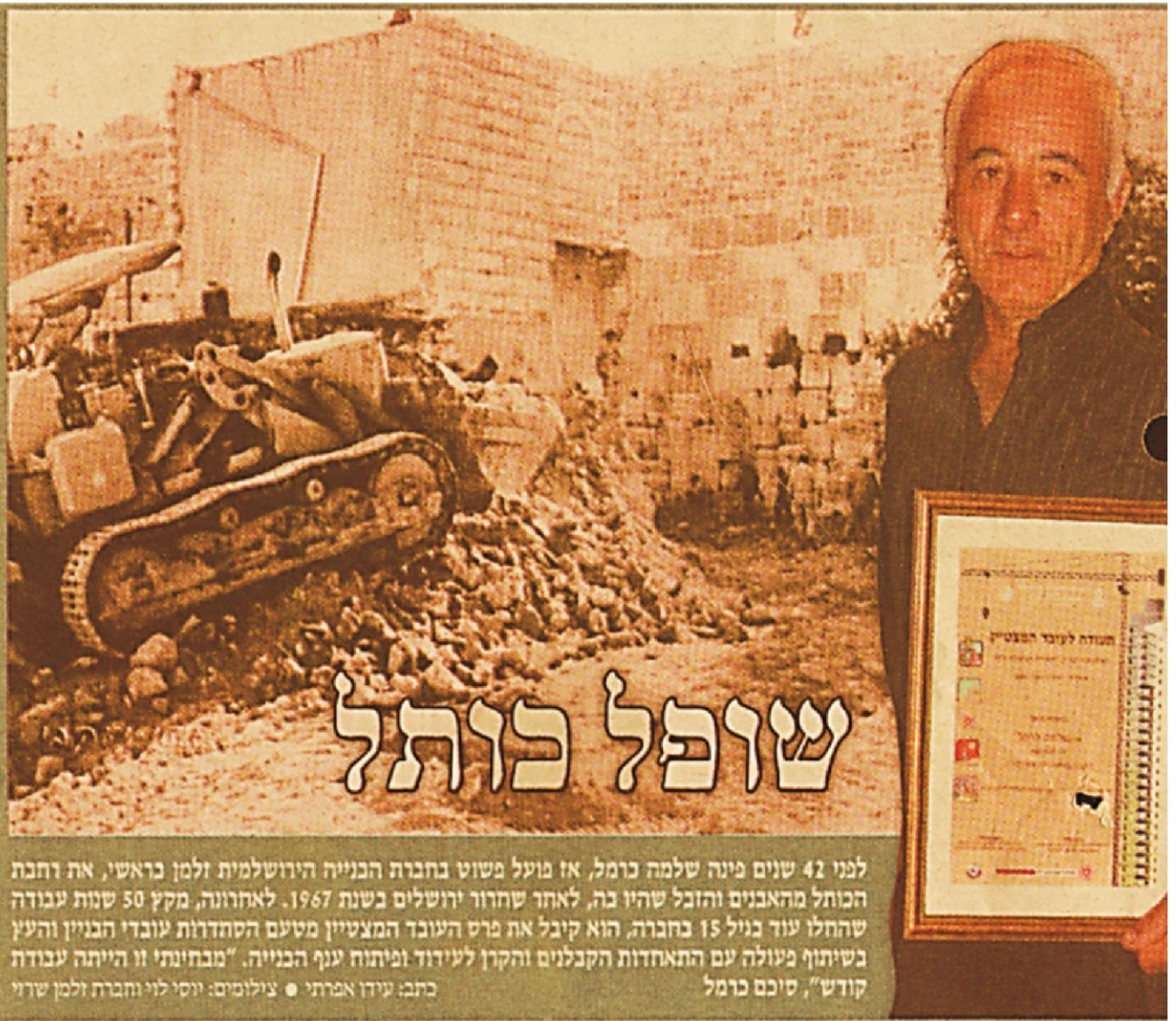
בזה נמסרה ישיבת הבוקר.

ישיבת אחרי הצהרים הוקרשה בילה לחקירת יוסף ברי עקיבא, ע"י עוני עבד אל האדי בחקירת פיסיות הוא חקר אותו, מי נוכח בפגישה עם סלים אפנדי, איך ריצפו את יתר ההחובות, על העפד והאבנים שהוצאו מן התעלה.

ר"ר אליאש שואל את עבד אל האדי אם הוא רוצה שהעד ישבע על אמתות עדותו. עבד אל האדי ענה, כי אין הוא מיהם כל השיבות לדברי העד ולכן אין הוא דורש גם שבועה.

**למעלה-רחבת הכותל לפני החלפת המרצפות.
למטה-לאחר ההחלפה**

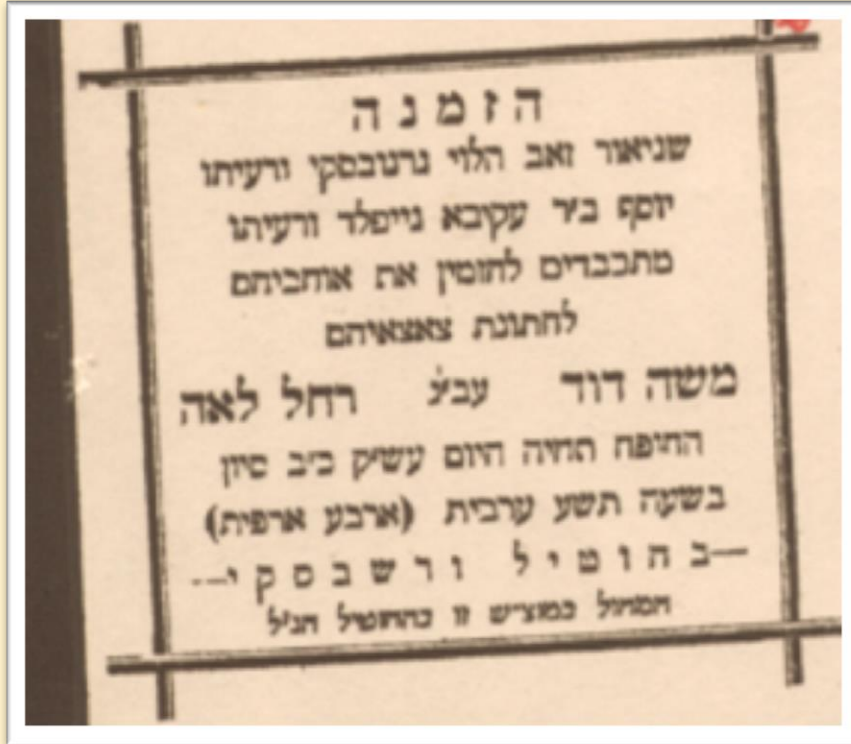
שובל כותל

לפני 42 שנים פונה שלמה כרמל, אז מועל משוט בחברת הבנייה הירושלמית זלמן בראשי, את רחבת הכותל מהאבנים והזבל שהיו בה, לאחר שחרור ירושלים בשנת 1967. לאחרונה, מקץ 50 שנות עבודה שהחלו עוד כנייל 15 בחברה, הוא קיבל את פרס העובד המצטיין מטעם הסדרות עובדי הבניין והעיץ בשיתוף פעולה עם התאחדות הקבלנים והקורן לעידוד ומיתוח ענף הבנייה. "מבחיוני זו הייתה עבודה קודש", סיכם כרמל

כתב: עידו אפרתי • צילומים: יוסי לוי וחברת זלמן שרזי

יום ד', כ"ג בתמוז תשס"ט 15.7.2009 **מעריב** 13

מי שהעניק תעודת הוקרה בשנת 2009 לשלמה כרמל על פינוי רחבת הכותל מהאבנים שהיו בה לא ידע כנראה כי מדובר באבנים משובחות אשר יהודי ירושלים השקיעו מאמצים וממון כדי לרצף בהן את הרחבה רק כמה כמה עשרות שנים בלבד קודם לכן.

יוסל משיא את בנו - עיתון "האור" 7.6.1912

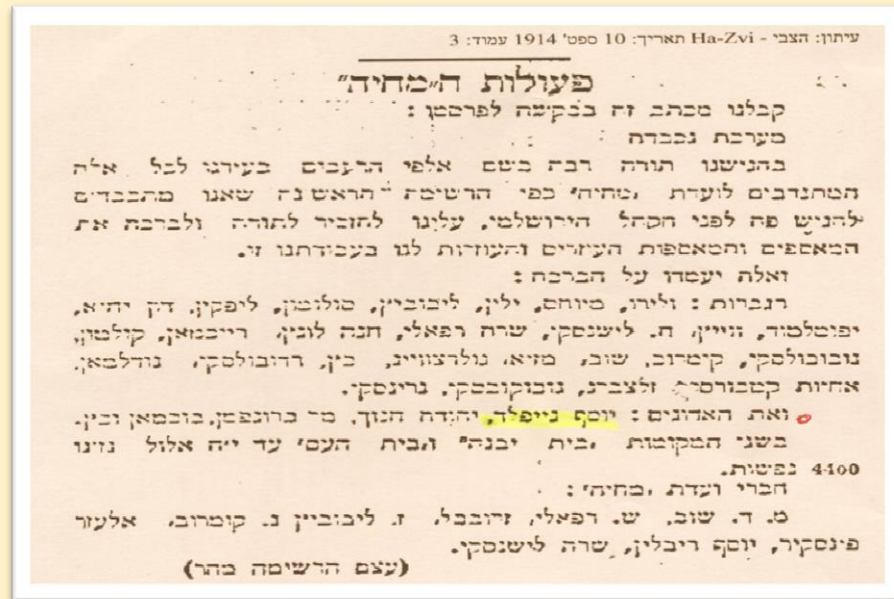
שנים רבות עד גיל זיקנה לא עזב יוסל את תחומי עירו ירושלים העתיקה בה התגורר עד יומו האחרון, המקומות אליהם הרחיק היו כאשר היה יוצא לדרך ומגיע לתל-אביב, ושם ישנו הים הגדול, את הפלא הזה חייב יוסל לראות במו עיניו.

אולי גם אם יעמוד בו עוז רוחו, ינסה גם לטבול את כפות רגליו במים המלוחים, הוא מגיע לים, נשימתו נעתקת מפיו, ועיניו כמעט וקופצות מחוריהן: "חשבת, אומר יוסל שהים גודלו כגודל חמש או שש מקוואות של בית המרחץ בירושלים, אולי אף שבע או שמונה מקוואות רחמנא-ליצלן אבל שהים הוא כל כך גדול, בחיים לא הייתי מאמין, הפלא ופלא".

גם לעיר תל אביב רצה להגיע-, בתו שושנה נישאה לבחיר ליבה שהיה קצין במשטרת המנדט. נולדו שני הבנים, (הבן השלישי יוסי נולד לאחר מותו של הסבא יוסל) והנפש יוצאת אל הנכדים.

מכיוון שיצא יוסל אל העולם הגדול, החליט שלא יקפח את אסתר בתה של אחותו דינה - אמי היקרה. שמתגוררת עם בעלה ושלושת ילדיה בפתח-תקווה. הוא מתיישב על "הדליג'נס" ומגיע לשוק הגדול ההומה אדם, יוסל סבור שבשוק הגדול בפתח-תקווה כולם מכירים את כולם כמו בשוק של העיר העתיקה או אפילו בשווקים של מחנה יהודה ומאה-שערים. וכך הוא עובר מתושב מקומי, לחלוץ שזה מקרוב בא, ושואל האם אתה יודע היכן גרה הבת של דינה שלי? כמובן שאיש לא הכיר את דינה שלו ולא את הבת שלה אסתר, עבר שם איש

ירושלים בשם מיישקה וזה הכיר את יוסל עוד מהעיר העתיקה ניגש הוא אליו ואומר לו "בוא יוסל אני אביא אותך לבת של דינה שלך"

יוסף נייפלד עוזר לרעבים בירושלים עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה

"דבר" 1935 הודעה על פטירתו של יוסל

אמא: לא מקובל. אבל ההורים שלה. שגם כן גרו באותו בית בדחוב חב"ד. ההורים שלה היו אנשים מאד נבונים והם אמרו: "אם חייהלה אומרת, כך צריך לעשות". הוא היה אז כבר בחוד בן 18 והיא היתה צעירות. היא היתה כשהם נישאו. בת 13.

א': אז סודרת היא נעשתה רק אח"כ.

אמא: לא. א סודר היא כבר היתה אז.

א': בגיל 13?

אמא: כן. היא מכרה פנינים וענבים וכל מיני דברים לעדבים שגרו בסביבה שם. היא היתה בת 13. כשהיתה בת 14 היא כבר ילדה את הפעטער יוסל. הלא היה משהו מצחיק עם יוסי שלנו כשנולד. כשיוסי נולד, אבא אז עבד ברפית. כבסיסים של הבריטים. הוא בא הביתה ואימא אמרה לו: "ארצייק. איכפת לך שנקרא לילד ע"ש האב שלי שנפטר, יוסל"? הוא אמר: "לא. למה שיהיה איכפת ליי אם יהודית רוצה. אז גם אני מסכים". כשהוא הלך לאבא שלו, שהיה גר אצלנו, הוא אמר לו: "החלטנו לקרוא לילד יוסל. האם אתה מסכים"? הוא אמר: "ע"ש אחי? בוודאי שאני מסכים". אצלו היה מקובל שזה ע"ש אחיו ואצל אימא, שזה ע"ש אחיה, אמחנו כמובן קראנו לו יוסי.

א': אז יוסל היה הבן הראשון של הסבתא הזאת.

אמא: כן. הוא היה חבר טוב. ממש חברים טובים עם בן-צבי. תמיד היו נפגשים שניהם ובלילות היו יוצאים לטייל, בלי פחד מהערבים. אפילו אני. כשאבא עבד ברפיח ואני עבדתי אז ב"הכשרת היישוב". הייתי באה הביתה ולארוחת ערב הייתי נשארת כבר אצל אימא. אח"כ הייתי יודת לדירה. היתה לנו דירה בת חדר אחד עם מטבחון קטן וחדר אמבטיה גדול. הייתי יודת לבד בליקה. באחת עשרה בליקה ולא הייתי פוחדת. הייתי פוגשת ערבים והם היו מבדכים אותי "מסא אל חיר יא סית" ואני הייתי עונה להם. לא ידענו שום פחד.

יהודית אצילי מספרת בזכרונותיה על יוסל

מוטל (ישראל מרדכי) על שם אביו של עקיבא.

אחיו הצעיר של יוסל- מוטל- כבר היה איש העולם הגדול, הוא הגיע למושבות: רחובות, פתח-תקווה, חדרה, זיכרון-יעקב ועוד, בשליחותם של מוסדות שונים כמו ישיבות, בתי - יתומים וכו' כדי לאסוף תרומות. אני זוכרת אותו כאשר היה מגיע אלינו הביתה לעיתים קרובות, לן אצלנו וקובע את ביתנו כמרכז הגיחות שלו למושבות הללו. למרות זיקנתו המתקדמת, היה במצב בריאות תקין בהחלט, והבדיחות שפעו מפיו כמו בימי עלומיו בסמטאות העיר העתיקה.

בצעירותם למדו יוסל ומוטל בישיבה בעיר העתיקה, כנראה שהאם חיה בכל זאת לא אמרה נואש, ומהיותה אישה חזקה ונמרצת שמסוגלת להשליט את רצונה, הצליחה להושיב אותם על ספסל הלימודים לתקופה מסוימת, בנין הישיבה היה ממול בית מגוריהם, ויתכן שלאם הייתה שם נקודת תצפית נוחה מביתה להשגיח שבניה לא יתפתו לשוטט בסמטאות.

בתו של מוטל, יהודית, נישאה לבחור מאנשיו של הרב מוטלה טברסקי שכנראה גם יוסף חיים פרל היה מאנשיו.

בעלה גורש מהארץ ונזקק לזהות בדוייה כדי לחזור שוב הוא לקח את דרכו של יוסף חיים וחזר שוב בשם פרל ומאז נקראת כל המשפחה בשם פרל עד ימינו אלה.

ככל הנראה גם אחיו גורש וחזר אך לא בשם זה.

א': ישנה עוד דמות שרציתי לשאול אותך עליה. זה הרבי ר' מוטלה.
 אמא: הרבי ר' מוטלה היה מאחת העיירות, ודמה לי שגם כן מיאסי בדומניה. הוא בא ארצה ותאר לך
 שהשבחית אצלו בבית היתה גרה. מי זאת היתה? זאת היתה סבתא של יהודית פרל.
 א': בת דודתך?
 אמא: כן. הבת-דודה שלי. מוטל. הפעטער מוטל היה האידיים של זו שדהיתה שבחית אצלו. בדרך כלל
 הגרות היו מאד דתיות. היו שומרות מאד על הדת והרבי ר' מטלה זה. כל מוצ'ש. החסידיים שלו.
 שגם הגיס שלי. יוסף חיים פרל היה ביניהם. והוא... אבל איך בא פרל? הלא זה גם כן לא היה השם
 שלהם. הוא נתן להם את הפספורט שלו בשם פרל כדי שלא ידעו שהם בין אלה שגורשו.
 א': גורשו וחזרו עם פספורט מזוייף?
 אמא: מזוייף. כן. עד היום הזה הם נקראים פרל.
 א': ומה היה שמם לפני זה?
 אמא: אני לא זוכרת את שם משפחתם לפני זה. היו שני בנים. היה הבעל של יהודית והיה עוד אחד.
 הבעל של בת של הפעטער יוסל. אז היו הלא משפחות מתחתנות אחת עם השניה.
 א': מה היה המיוחד בדמות הזאת של הרבי ר' מוטלה? שמעתי עליו מפה ומשם ו...

אמא: המיוחד בו היה. שהוא היה אדם כשר ומאד מאד מסור לדת. לא היתה לו אישה. היתה רק הגרה
 הזו שעבדה אצלו.
 א': סיפרתי לך את הסיפור שפעם שמעתי עליו?
 אמא: לא.
 א': בחורי הישיבה רצו לעשות צחוק ממנו. את זה שמעתי משמואל ספראי. בחורי הישיבה רצו לעשות
 ממנו צחוק ובשבת בבוקר נעמדו מתחת לחלון שלו והתחילו לצעוק "משיח איז געקומען! משיח איז
 געקומען!"
 הוא פתח את החלון. הוציא את הראש ימינה ושאלה. ריחח באוויר ואמר: "עם שמעקט נישט מיט
 משיחן".
 אמא: הוא היה אדם מאד נחמד. מאד. היה עושה הרבה צדקה.
 א': אם יוסף-חיים היה מהקהילה שלו. אז הוא היה צריך להיות מתנגד.
 אמא: בסח. הוא לא היה חסיד.
 א': לפי הדמות היה מתאים לו להיות חסיד.
 אמא: הוא היה מתנגד. כן. יוסף-חיים. כל מוצאי שבת היה לוקח את הילדים שלו והולכים לרבי ר'
 מוטלה ושרים את כל השירים שהם למדו בערב שבת מהתזמורת התורכית. הם כולם היו בעלי קולות
 נהדרים.
 א': את השירה אצלם בבית אני עוד זוכר.

יהודית אצילי מספרת על הרב מוטלה וקשריו למשפחה

מדובר באדמו"ר החסידי מרדכי טברסקי שנפצע קשה ומת לאחר יסורים רבים במאורעות 1920.

היה מקובל מאד על כל הציבור האשכנזי בירושלים.

חנה וויסברג

עקיבא נייפלד ובתו חנה וויסברג

חנה וחיים זלמן וויסברג וילדיהם

חנה אחותה הצעירה של דינה נישאה לחיים זלמן וייסברג

נולד במיהאלביץ, הונגריה וכיום סלובקיה, כ"ה תשרי תרכ"ז (1866), לאביו יוסף דוד סופר סת"ם. למד בחדרים ובישיבות אצל דודו הרב מנחם זאב וייסברג בעיר טרקני (הונגריה) ובשנת תרמ"ו עלה ארצה עם הוריו והתיישבו בירושלים.

בכסלו תרמ"ח נשא לאשה את חנה בת עקיבא צורף (ניפלד).

בשנת תרנ"ד הקים בירושלים את בית-החרושת הראשון לגזוז בעזרת הלואה בסך ששים נפוליונים מבנק המבורגר בירושלים. שכר מרתף בעיר העתיקה אך מחוסר אמצעים לקנות מוטור שיניע את המכונה השתמש בחמור שיסובב את גלגל המכונה, וכך עבד זמן מה בתעשייה זו עד שהחמור כרע תחת עבודתו ונפח את נפשו. גם מלאי הבקבוקים פחת והלך בגלל שבירה והתפקעות וההכנסה הדלה של העסק לא הספיקה למלא את החסר, עד שבסוף הפסיד את ההון המושקע והעסק נתחסל.

בתרע"ב עסק במסחר לולבים מעבר הירדן והיה מהראשונים ששלחו לולבים מגידולי עבר הירדן לחוץ לארץ.

נסע כמה פעמים בשליחות כולל הונגריה לאמריקה בשנות: תרס"ה, תרס"ז ותר"ע. לעת זקנה פרש מהעסקים ועסק רק בתורה ובתפילה.

תשעה ימים אחרי מות אשתו (א' אדר תש"ז), בשנתו השמונים נפטר גם הוא בירושלים, י' אדר תש"ז

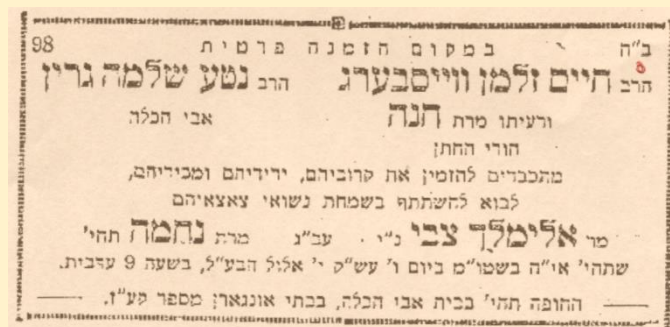

חיים זלמן וייסברג

דינה שטמפר משתתפת בשמחה של אחותה חנה ויסברג.

יעקב ויסברג סימן בכתב ידו את דינה ואת אביו. לאביו קראו ישראל מרדכי כשמו של סבו אביו של עקיבא מחמלניק.

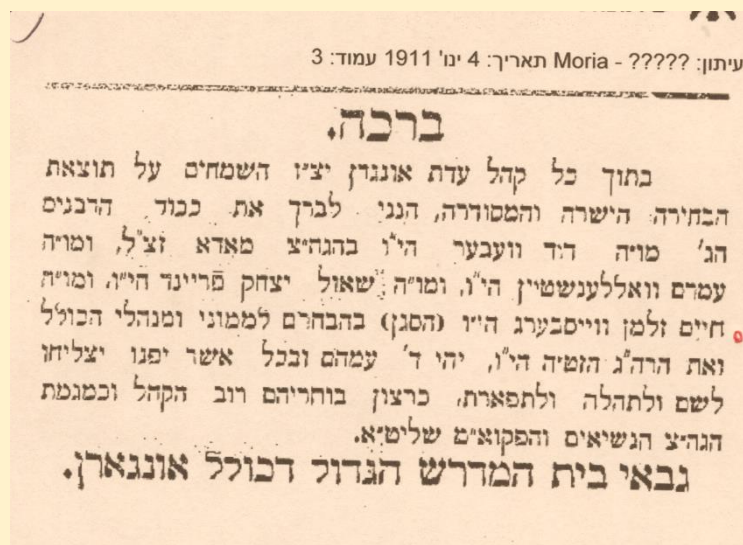
"דואר היום" 19/8/1926

נסו לתאר לעצמכם כמה בני משפחה יש לנו היום רק מצאצאיה של חנה

המוהל וויסברג

בני ענף אחד מבני משפחתם הינם מוהלים ידועים בירושלים הרב ויסברג חיים משה הינו מוותיקי המוהלים בירושלים – נצר לשושלת מוהלים מכובדת וידועה וממשיך דרכו של אביו המוהל הירושלמי המפורסם הרב יוסף דוד ויסברג זצ"ל, הידוע בכינויי החיבה " ר' יוסלה". ברית המילה נערכת לפי כללי ההלכה ובהתאם לכללי הרפואה וההגיינה, תוך הקפדה על שימוש בערכה סטרילית וייחודית לכל ברית ותשומת לב מיוחדת למניעת צער וכאב מיותרים מהתינוק. כמוהל קבוע במרכז הרפואי שערי צדק (מוהל בבית חולים שערי צדק), מוכר הרב ויסברג על ידי אנשי הרפואה בתחום התינוקות ואורולוגיה לילדים, והוא מקיים איתם קשר הדדי והתייעצות לפי הצורך. כמו כן, לאור מומחיותו ותפקידו בפיקוח על מוהלים, הוא נכון תמיד לסייע בייעוץ ובתמיכה למוהלים רבים, אשר פונים אליו.

עיתון: ????? - Maariv תאריך: 14 אוק' 1965 ע

תערוכה בסוכה של משה, מינה ופנינת

מר יעקב ויסברג ובני משה
פחתו, היסבי מאה ישרים,
מוסינים את תושבי ירושלים
לבקר בסוכה הנאה שהקימו בר
רהוב בעל התניא, אכן, סוכה
נאה וגם "תערוכה פאר" יש
בה מעשה ידיהם של משה,
מינה ופנינת, ילדי בעל הי
בית. משה פציג, תבלונו בני
הוינת אוקסידר המתארים את
קבר לחל ומנדל דור, מינה
ציירה בעכני מיה את, ישיבת
פוניבז' בבני ברק, את, הי
מוסדות הלאומיים על רקע הי-
כל שלטה" ובחבלים: הוינה
תיארה את, יעקב מהאבק עם
המלאך.

אבי המשפחה קיטט את הי
סוכה ברמיזותיהם על ואושפי
זין, 14 ציפורים ועופות שונות
פנוסל מעין בצבעים הסבעיים
של העופות על רקע פרחי
זהב צבעיני" ותלה קרוב לי
הקרה, 14 ציפורים, הפעם
עצומת תבליט לחוינת, צבוע
בצבעים הסבעיים של העופות
הנהדרים".

**משך שנים נודעו בני משפחת וויסברג בזכויותיהם בפרסים עבור הקמת
הסוכות המקושטות והנאות ביותר בירושלים**

קברה של חנה בת עקיבא ויסברג

שוש צוריאל [למשפחת שטמפפר] עלינו אתמול לירושלים

לשלוש משימות, ראשית עלינו לקברותיהם של בני משפחותינו בהר הזיתים, עמדנו ליד המצבות של שלמה ואסתר ראאב – הסבים המשותפים של הסבים שלנו, לצידם נמצאים קברותיהם של אלעזר ראאב שנפטר בשמיני עצרת 1896 תרנ"ו, ולאחריה בת שלמה ראאב מעדיער (כנראה מאדיאר-הונגריה) שנפטרה בי"א אייר תרנ"ד 1894, התפלאתי שאלעזר ראאב לא נקבר בפתח תקווה.

החברה קדישא של בית הקברות בהר הזיתים משפצת את המצבות והסכיכה, היא בונה שבילים מדורגים היכן שרק ניתן כדי להקל על המבקרים, המקום תלול מאד ונשקף אל מול נוף עוצר נשימה של כיפת הזהב, הר הבית ופנווראמה של ירושלים, בגלל שיפוץ המצבות התקשינו למצוא את קברו של סבא שלי אברהם שטמפפר, וכאשר מצאנו אותו, גילינו שהם בנו על קברו מבנה של אבנים והגביהו את המצבה ועכשיו היא בגובה של יתר המצבות שעל ידו, פקדנו גם את יתר קברות המשפחה שנקברו שם החל משנת 1869.

משם נסענו למאה שערים לביקור אצל בן דוד שלי שכתבא שלו וסבתא שלי היו אחיות, בנותיו של צורף הזהב מהעיר העתיקה, הוא חרדי (שמתנגד לחרדים הקיצוניים) הוא אמן מוכשר ביותר והדירה שלו מלאה ביצירות אמנות, בדרך כלל יודאיקה שהוא יוצר כמו ידיו – ציורים, תבליטים, ריקועי נחושת, גילוף בעץ, כתב מיניאטורי על גבי ביצה וקלף שכותב עליהם מגילות שלמות, קישוטים ואפילו תחפושות ילדים לפורים ביניהם תחפושת של בגדי הכהן הגדול עם האפוד והחושן שהוא יצר עבור נכדיו, הוא הראה לנו תצלום של בנו של ביבי נתניהו ששאל ממנו את התחפושת הזו לפורים.

לשאלתי הוא ענה לי שאינו מתפרנס מאמנותו וגם מסרב למכור את יצירותיו למרות שמציעים לו סכומים אגדתיים מכיוון שזה תחביבו, למעט הזמנות ממוסדות או בתי כנסת שמזמינים אצלו לפעמים קישוטים לארונות קודש. הוא בן 87, אדם מקסים ועדיין פעיל, כל ימיו חייו עבד כמנהל מפעל שהעסיק כ-200 פועלים, צאצאיו, שלא העזתי לשאול למניינם, עובדים כולם, כולם חיים בארץ למעט בן אחד שחי בארה"ב.

ולבסוף נסענו למשכנות שאננים למרכז הכנסים שהוזמנו לשם לערב השקת ספרו בעל שלושת הכרכים של פרופ' יהושע בן אריה נכדו של ר' שלמה שטמפפר מפתח-תקווה, המתגורר בירושלים. נושא הספר: "ירושלים היהודית החדשה בתקופת המנדט – שכונות בתים אנשים". הוא הזכיר את שמי בכיבליוגרפיה מאחר ששלחתי אליו את סיפורי משפחתי מירושלים והוא שיבץ שני קטעים משם בספרו.

שושנה צוריאל מספרת בין היתר על הפגישה עם יעקב וויסברג

קברה של אסתר אשר נפטרה בשעת לידה בשנת 1901

על פי הרישומים בספר המוכתר הייתה אסתר נשואה ליוסף לייב פלדמן ואם לשלוש בנות: צירל האדל ופערל.

בלידה נפטרה תינוקת נוספת.

לא מצאנו את עקבות בני המשפחה.

ייתכן ובני המשפחה היגרו לאוסטרליה.

לפנינה היה קשר הדוק עם בנות משפחת פלדמן יתכן וקרובות משפחה של אסתר אשר התגוררו בביתם בשנות המלחמה - שרה, מרים ומילי.

אין מדובר כנראה באותן הבנות אלא אולי בבנות דודן מצד האב (לאביהן קראו שמעיה פלדמן).

בני משפחה זו התכתבו עם פנינה ואף בקרו מספר פעמים בארץ.

נפתלי נייפלד

שמו של נפתלי מופיע בכמה קטעי עיתונים.

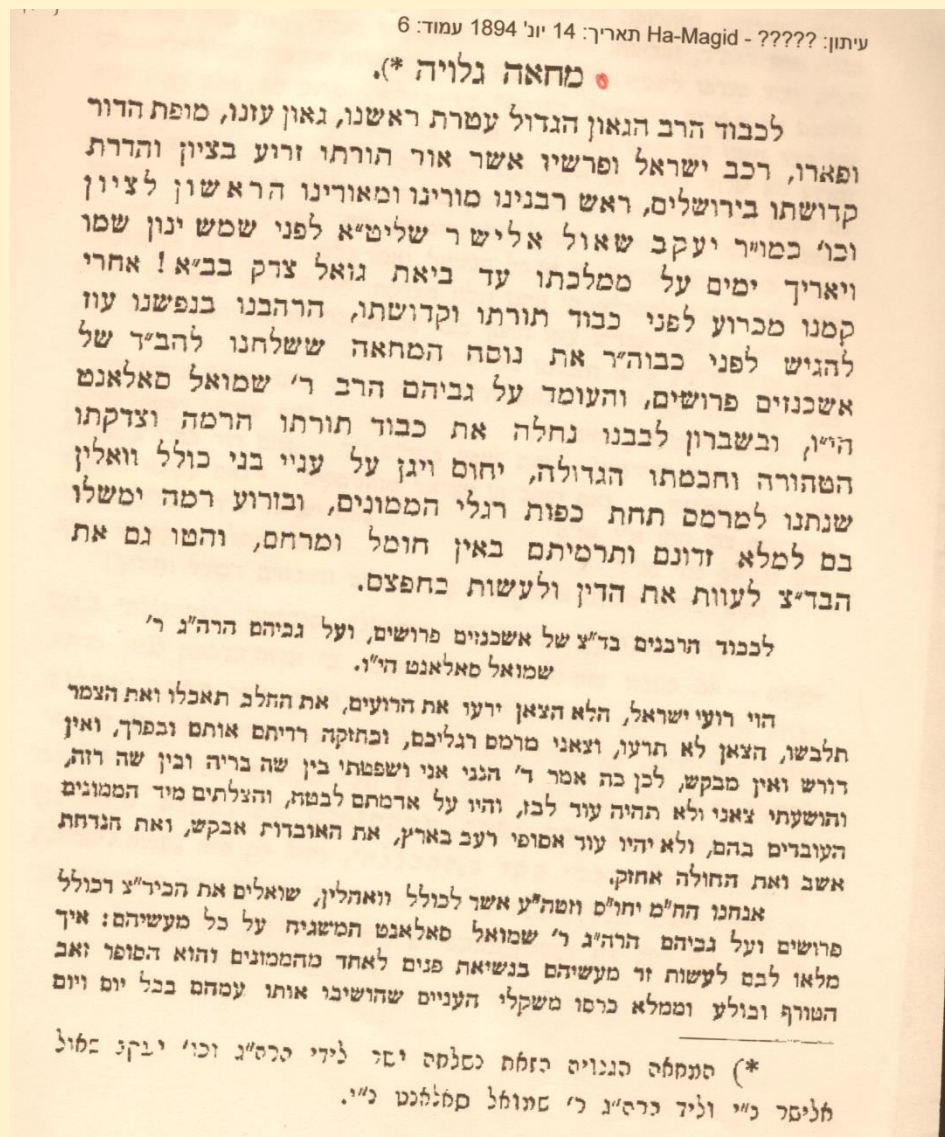
הוא חותם בשנת 1894 עם אביו ואחיו על עצומה בעיתון "המגיד" ושלוש שנים מאוחר יותר הוא מודה לרופא ד"ר פופלס על שהציל את בנו.

מאמצינו לגלות את עקבותיו ועקבות בני משפחתו לא נשאו פרי.

גם לא ברישומי פטירות וקבורות.

גם מר וויסברג לא שמע את שמו מעולם.

ייתכן והיגר אף הוא מהארץ.

מבקר ועד ערב? חזכי נעלם מחבר'יך שהממונים קונסים את האיש אשר לא יעשה רצונם ופקודתם, והחלוקה מסרומת יבשות לא תהן להם, ועתה ממילא מוכן בבוא איש להב'ד, ובראותו את הזאב הטורף נבהל מפניו ונעשה ככל אשר צוה עליו, ועוד שצדפו לשמש ב'ד את שמש הממונים לקרוא את בני הכולל ולהכריחם לחתום על ה"עדות בישראל" שנדפסה ב"החבצלת". מדוע לא ציפו גם השמש של הצד השני עם שמש הממונים, לשאול כל אחד אם דעתו גוזה מהממונים, ומדוע לא שלחו לקרוא גם אותנו ועוד רבים מבני הכולל, לחקור ולדרוש ולשמוע גם מענת הצד השני, ובזדאי כל לב מבן ימם כדונג בשמעו רוע ההנהגה ורדימות הממונים לבני עניי הכולל, וברגל גאזה רומסים את העניים והומסים את יתר דמיהם באין חוסל ומרחם, כי אז כל הנשאל יאמר כלבבו ורצונו בלי אונס ופחד, ויודע לכל וכפרט להב'ד, כי אהנו תלין הצדקה ויציאו לאור משפטינו ולצדק דינינו, ועתה כאשר הבד'צ עשו ההפך כמו שכתוב בהורה, לא הכירו פנים וכו',

הלוח יקרא בד'צ? בושו וחבלטו ממעשיכם!

נאם חקמן שמו' מג"ל	נאם יודיל פיליט	נאם מחתי' מרדכי בהר"ד
נאם שלמה מרעבראנין מאששאקיב	נאם שמואל ראפאלאוויטץ	
נאם חיים יתודא טרידמאן	נאם יעקב בהר"ם ז"ל	נאם דוד בתר"ג שטרא
נאם יצחק אשכנזי	נאם יעקב בן ישראל מואניטקיב	נאם עקיבא גייפעלד
נאם יוסף צבי חתן א"י שו"ב	נאם ישראל מרדכי-בד'ע מצטח"ז	
נאם שמואל נבד מג"ל	נאם נפתלי גר עקיבא צורף.	

(מקום, חותם שבעה טובי העיר ק"ק חסידים אשכנזים דכולל האל"י)

הערת העורך. כי העדות בישראל" הנדפסה ב"החבצלת" נסקר יסודם — לא הטלנו בזה גם עד הכה כל ספק, כי עדות סלאשון לליין הרה"ג הגדול מוהר"ר יעקב טאול אליטר כ"י, חכם באשי, אשר האמת והסלוס קוממו בכל דרכיו, על חתימות עניי כולל וולין בהמחנכה "נאד טל דעשות" (הרה"ג מי אליטר כ"י מעיד טס כי טלח טני חכמים כטריס ונאחוניס לטאול אח סי כל אחד ואחד מהסתומיס אס נאחניה סתינתו) סותמת סי כל דוגרי טקר ב"החבצלת", וסיח רק סיח "עדות בישראל", כי תמוכי סכולל וולין זראטיו לא יתהגו כטורה עם הענייס והאחניקיס וכי עתידיס סס לתם דין ותטנון ומעטי"ס גם בזה וגם ננא...

נפתלי בן עקיבא צורף חותם עם עקיבא ועם ישראל מרדכי על "מחאה גלויה"

עיתון: ??? - Ha-Zvi תאריך: 27 אוג' 1897 עמוד: 5

תודה וברכה :

מוגשה לכבוד הרופא הנכבד איש ישר ויר"א מר
שרגא פייויל דר' פופלעס הי"ו אשר כיד חכמתו המובה
עליו רפא את בני מסחלתו האנושה בישע. הי' והוא לא
חשך מעמל נפשו ויחאמץ בכל כחתיו להתלימו ולרפאותו.
והו' ישלם לו סעלו וישלח מלאכו לפניו להצליחתו
ככל דרכיו להביא. ישע ותרופה לכל חולי עם ישראל.
וגם התנו ר' ליב נוטקין הרוקח נ"י אשר גם הוא לא
חשך מעמל נפשו לעזור את חמיו,
ולזכר שמם הטוב שלמתי את נדרי לבהכ"נ חפארת
ישראל הי' אנסעס ו"ש
גסתלי ניסלד

תודה וברכה משנת 1897 -עיתון "הצבי" מנפתלי ניפלד לרופא ד"ר
פופלס על שהציל את בנו.

עקבותיו של נפתלי נעלמו.

הוא אינו קבור בארץ וכן לא בני משפחתו.

יתכן והמשפחה הגרה לחו"ל

ציוני קברים של בני המשפחה בקברי המשפחה על הר הזיתים בחלקת והלין

בתו של עקיבא-נייפלד אסתר בת עקיבא נפטרה 17/11/1901 גוש ו' חלקה ז' שורה
ידי קבר 29.

אשתו של עקיבא-נייפלד חיה בת מאיר נפטרה 20/8/16 גוש ו' חלקה ז' שורה ידי
קבר 27-אשתו של עקיבא.

נכדתו של עקיבא-נייפלד רבקה בת ישראל מרדכי- בת בנו ישראל מרדכי נפטרה
6/4/17 גוש ו' חלקה ז' שורה טו' קבר 39

אמה של חיה אשת עקיבא-צירל -ככל הנראה וינקלר, (סבתא של דינה שטמפפר)-
שני קברים מקברה של חיה.

אחותה של חיה אשת עקיבא-שץ גיטל בת מאיר-ככל הנראה חלקה ז' שורה יג' קבר
.46

בתו של עקיבא-ויסברג חנה אחותה של דינה שטמפפר סמוך לקבר של צירל

נייפלד עקיבא בן ישראל מרדכי נפטר 12/3/18 גוש ו' חלקה ו' שורה לב' קבר 11.
(אבא של דינה)

בנו של עקיבא-נייפלד ישראל- מרדכי, נפטר 7/12/41 גוש ו' חלקה ו' שורה לב' קבר
12(אח של דינה)

בן עקיבא נייפלד יוסף- צבי נפטר 12/7/35 כל יתר הפרטים כנ"ל קבר 13 (האיש
מהועדה)

אביה של חיה אשת עקיבא-וינקלר מאיר בן צבי נפטר 28/2/1892 גוש ו' חלקה ו'
שורה לב' קבר 10

